

**ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE**

**Az alapvető jogok biztosának
2023. évi átfogó jelentése
az OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus tevékenységéről**

2024.

Minden jog fenntartva

Kiadó: Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

1055 Budapest, Falk Miksa u. 9-11.

Telefon: 475-7100, Fax: 269-1615

Internet: www.ajbh.hu

Felelős kiadó: Dr. Kozma Ákos

Szerkesztő: Dr. Deák-Kondákor Dóra

Címlapkép: *Nagy Róza: Én*

Tartalom

Rövidítések jegyzéke.....	5
Bevezetés.....	6
1. A nemzeti megelőző mechanizmus működésének jogi háttere.....	6
1.1. Magyarország Alaptörvénye	7
1.2. Nemzetközi szerződések	7
1.2.1. ENSZ dokumentumok.....	7
1.2.2. Az Európa Tanács dokumentumai	9
1.3. A nemzeti megelőző mechanizmus megelőzési tevékenysége	10
2. Az NMM feladatainak teljesítésében részt vevő munkatársak és a feladat teljesítésének költségei	10
2.1. Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala köztisztviselői.....	10
2.2. Az NMM feladatai teljesítésének 2023. évi költségei.....	11
3. Az NMM civil szervezetekkel való együttműködése	11
3.1. A Civil Konzultációs Testület feladatai	12
3.2. A CKT ülései.....	12
4. A hazai fogvatartási helyszínek és helyek jegyzéke és az NMM éves látogatási terve	13
4.1. A fogvatartási helyek jegyzéke	13
4.2. Az NMM által kiválasztott vizsgálati helyszínek.....	14
4.3. Az NMM 2023. évi látogatási terve	15
5. Az NMM látogatásai	15
6. Az NMM látogatásainak fókuszpontjai.....	18
6.1. Az általános látogatások fókuszpontjai	18
6.1.1. Befogadás	18
6.1.2. A fogva tartás tárgyi feltételei	18
6.1.3. Kiszolgáltató csoportok.....	19
6.1.4. Egészségügyi ellátás.....	19
6.1.5. Élelmezés	19
6.1.6. Foglalkoztatás, szabadidős programok.....	20
6.1.7. Kényszerítő eszközök, valamint a fegyelmi és korlátozó intézkedések alkalmazása	20
6.1.8. A szabadságuktól megfosztott személyek egymás közötti, valamint a fogvatartási helyszín személyzetével való kapcsolata.....	20
6.1.9. Panaszmechanizmus.....	21
6.2. Speciális típusú látogatások.....	21
6.2.1. Utánkövető látogatás	21
7. Az NMM jelentései	22
7.1. A jelentés előkészítése.....	22
7.2. Bevezetés	22
7.3. Szankció tilalma	22
7.4. Tényállás és megállapítások	23
7.5. Az NMM intézkedései.....	23
7.5.1. Kezdeményezés.....	24

7.5.2. Ajánlás.....	24
7.5.3. Ügyészi fellépés kezdeményezése.....	25
7.5.4. Bejelentés a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságnál	25
7.5.5. Jogalkotás kezdeményezése	25
7.6. Az NMM jelentésének közzététele.....	26
8. Szabadságuktól megfosztott személyek a meglátogatott fogvatartási helyszíneken.....	27
8.1. Büntetés-végrehajtási intézetben tartózkodó fogvatartottak	27
8.1.1. Tolna Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben történt látogatás megállapításai	27
8.1.2. Bács-Kiskun Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai	28
8.1.3. A Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Baracscai Objektumában lefolytatott vizsgálat megállapításai	30
8.1.4. Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai.....	31
8.1.5. A Zala Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai	32
8.1.6. A Békés Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai..	33
8.1.7. A Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai.....	34
8.1.8. A Hajdú-Bihar Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai.....	36
8.2. Szociális intézményekben élő ellátottak.....	37
8.2.1. A Reménysugár Rehabilitációs Intézetben tett látogatás tapasztalatai	37
8.2.2. A Fejér Megyei Integrált Szociális Intézmény Polgárdi-Tekerespuszta telephelyének látogatásáról készült jelentés főbb megállapításai.....	38
8.3. Gyermekvédelmi intézményekben élő ellátottak	39
8.3.1. A Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon látogatásának megállapításai.....	39
8.3.2. A Budapesti Javítóintézet látogatásának tapasztalatai	41
9. Párbeszéd az NMM intézkedéseiről	42
9.1. Büntetés-végrehajtási intézetekben tett látogatásokat követően kezdeményezett intézkedésekre adott válaszok	43
9.2. A szociális intézményekben tett látogatásokat követően kezdeményezett intézkedésekre adott válaszok	49
9.3. Gyermekvédelmi intézmények látogatását követően kezdeményezett intézkedésekre adott válaszok	50
10. Az NMM jogalkotást érintő tevékenysége	52
10.1. Az NMM jelentéseiben megfogalmazott javaslatok	52
10.3. Jogszabályok tervezetével kapcsolatos jogszabálytervezetek.....	54
11. Az NMM nemzetközi kapcsolatai.....	54
Összefoglalás.....	56

Rövidítések jegyzéke

Ajbt.	Az alapvető jogok biztosáról szóló <i>2011. évi CXI. tv.</i>
CKT	Civil Konzultációs Testület
CPT	European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment A kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottság
CRPD	Convention on the Rights of Persons with Disabilities a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény; kihirdette a <i>2007. évi XCII. tv.</i>
Délkelet-európai Hálózat	South-East Europe NPM Network Nemzeti Megelőző Mechanizmusok Délkelet-európai Hálózata
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
ENSZ kínzás elleni egyezmény	Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni egyezmény; kihirdette az <i>1988. évi 3. tvr.</i>
Főosztály	OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus Főosztály
Hivatal	Alapvető Jogok Biztosának Hivatala
Kínzás Elleni Bizottság (CAT)	Committee Against Torture Az ENSZ Kínzás Elleni Bizottsága
Megelőzési Albizottság (SPT)	The Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzési Albizottsága
NMM (NPM)	National Preventive Mechanism Nemzeti Megelőző Mechanizmus
OPCAT	Optional Protocol to the Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyve, kihirdette a <i>2011. évi CXLIII. tv.</i>

Bevezetés

Az alapvető jogok biztosa a parlamentnek felelős ombudsmani intézményként a magyarországi működésének kezdetétől rendszeresen látogatott olyan állami, illetve önkormányzati intézményeket, ahol személyes szabadságukban korlátozott vagy attól megfosztott személyek éltek. A helyszíni vizsgálatok célja annak megismerése volt, hogy az életkoruknál, egészségi állapotuknál, nehéz életkörülményeiknél fogva, esetleg bírói döntés alapján hosszabb-rövidebb ideig intézményi ellátásra szoruló személyekkel való bánásmód során az alapvető jogok nem sérülnek-e.

Az alapvető jogok biztosa a nemzeti megelőző mechanizmus (NMM) feladatait speciális hatás- és feladatkörként 2015. január 1. óta látja el az Alaptörvény 30. cikkében előírt általános alapjogvédelmi tevékenysége mellett. A nemzeti megelőző mechanizmusként eljáró alapvető jogok biztosa a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és felmerült visszásság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

Az utóbbi évek kihívásaira – a koronavírus-járványra, a háborús konfliktus miatt hazánkba menekülők nagy számára – tekintettel kiemelt szerep jutott az NMM monitorozó szerepének. Az NMM 2023-ban összesen 26 fogvatartási helyszínt látogatott meg. A látogatások tapasztalatainak feldolgozásáról az NMM 19 jelentést adott ki, amelyeket az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala honlapján is közzé tesz annak érdekében, hogy jelentéseit ne csak az érintett intézmény, fenntartó, hanem a legtágabb közösség, a lakosság is megismerhesse.

Budapest, 2024.

Dr. Kozma Ákos

---

¹ 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról (a továbbiakban: Ajbt.) 39/B. § (1) bekezdés

1. A nemzeti megelőző mechanizmus működésének jogi háttere

Az állam törvényhozási, igazgatási, bírósági és egyéb hatékony intézkedéseket köteles hozni annak érdekében, hogy a kínzási cselekmények elkövetését a joghatósága alá tartozó egész területen megakadályozza.²

1.1. Magyarország Alaptörvénye

Az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése értelmében „*Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani.*” Az Alaptörvény 53. cikk (1) bekezdése alapján „*a Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdet ki, és sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket vezethet be.*”³ Az Alaptörvény 54. cikkében a különleges jogrendre vonatkozóan megfogalmazott közös szabályok alapján az Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz fűződő alapvető jog gyakorlása és a III. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott kínzás tilalma különleges jogrendben sem függeszthető fel, és csak más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

Az Alkotmánybíróság következetes álláspontja szerint a kínzás, kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés tilalma abszolút, „*azaz nem lehet mérlegelni vele szemben semmilyen más alkotmányos jogot vagy feladatot.*”⁴

1.2. Nemzetközi szerződések

Az Alaptörvény értelmében Magyarországon az „*alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg.*”⁵ A törvényalkotás az Országgyűlés feladat- és hatáskörébe tartozik.⁶ Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat tartalmazó nemzetközi szerződéseket törvényben kell kihirdetni.⁷

1.2.1. ENSZ dokumentumok

A **Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya**⁸ 7. cikke szerint „*senkit sem lehet kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó elbánásnak vagy büntetésnek alávetni*”, a 10. cikk 1. pontja általános érvennyel írja elő, hogy a „*szabadságuktól megfosztott személyekkel emberségesen és az emberi személyiség veleszületett méltóságának tiszteletben tartásával kell bánni.*” Az Egyezségokmány 4. cikke alapján a kínzás tilalmát kimondó 7. cikktől a nemzet létét fenyegető és hivatalosan kihirdetett szükségállapot idején sem lehet eltérni.⁹

² Az 1988. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 2. cikk

³ Az Alaptörvény 53. cikk (1) bekezdésének 2022. május 24-ig hatályos szövege.

⁴ 36/2000. (X. 27.) AB határozat, IV. fejezet, 2.4. pont

⁵ Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés

⁶ Alaptörvény I. cikk (2) bekezdés b) pont

⁷ A nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló 2005. évi L. törvény 9. § (1) bekezdés

1988. január előtt a Népköztársaság Elnöki Tanácsa (a továbbiakban: NET) a jogalkotás területén az Országgyűlést helyettesítő jogkörrel rendelkezett azzal, hogy az Alkotmányt nem módosíthatta és nem alkotott törvény nevű jogforrást. A NET által alkotott, törvényi szintű jogforrás neve törvényerejű rendelet. A NET megszűnése óta törvényerejű rendelet nem bocsátható ki. A hatályos törvényerejű rendeletet csak törvénnyel lehet módosítani vagy hatályon kívül helyezni [20/1994. (IV. 16.) AB határozat IV/2. pont].

⁸ Magyarországon kihirdette: az 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről

⁹ Az Egyezségokmány magyar fordításában „szükségállapot” kifejezés szerepel, az angol szöveg szerint „time of public emergency which threatens the life of the nation and the existence of which is officially proclaimed”.

Az ENSZ kínzás elleni egyezmény¹⁰ 1. cikke alapján kínzás az a cselekmény,

- amelyet valakivel szemben szándékosan, éles testi vagy lelki fájdalom vagy szenvedés kiváltása céljából,
- azért, hogy tőle, illetőleg harmadik személytől értesüléseket vagy vallomást csikarjanak ki, vagy olyan cselekmény miatt büntessék, amelyet ő vagy harmadik személy követett el, illetőleg amelynek elkövetésével őt vagy harmadik személyt gyanúsítanak, hogy megfélemlítsék vagy nyomást gyakoroljanak rá, illetőleg, hogy harmadik személyt megfélemlítsenek vagy a harmadik személyre gyakoroljanak nyomást, valamint bármilyen megkülönböztetési formára alapított más okból alkalmaznak,
- és az éles testi vagy lelki fájdalmat vagy szenvedést közfeladatot ellátó személy vagy hivatalos minőségben eljáró bármely más személy vagy ilyen személy kifejezett vagy hallgatólagos ösztönzésére vagy ennek hozzájárulásával bárki más okozza.

Az ENSZ kínzás elleni egyezmény 2. cikk 1. pontja értelmében az állam „intézkedéseket köteles hozni annak érdekében, hogy megakadályozza kínzási cselekmények elkövetését a joghatósága alá tartozó egész területen”. Az egyezmény 16. cikke alapján az állam köteles továbbá minden olyan egyéb cselekményt megtiltani, amely „kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetést vagy bánásmódot képez, de nem minősül az 1. cikkben meghatározott kínzási cselekménynek, és ha e cselekményeket közfunkciót ellátó személy vagy hivatalos minőségben eljáró bármely más személy vagy ilyen személy kifejezett vagy hallgatólagos ösztönzésére vagy ennek hozzájárulásával eljáró személy követi el”.

Az ENSZ kínzás elleni egyezmény 2. cikk 2. pontja szerint „semmilyen kivételes körülményre, bármi legyen is az, hadiállapot, háborúval fenyegetés, belső politikai bizonytalanság vagy bármely más kivételes állapot, nem lehet hivatkozni a kínzás igazolására”. A Kínzás elleni Bizottság 2. Általános Kommentárja¹¹ alapján az Egyezmény 2. cikkében rögzített kínzás tilalma olyan abszolút tilalom, amelynek alkalmazásától semmilyen kivételes körülmény fennállása esetén nem lehet eltekinteni, és a 16. cikkben megfogalmazott kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetést vagy bánásmód tilalma is olyan rendelkezés, amelyet minden körülmények között figyelembe kell venni.

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvéhez¹² (a továbbiakban: OPCAT) olyan állam csatlakozhat, amely az ENSZ kínzás elleni egyezményt ratifikálta vagy ahhoz csatlakozott.¹³

Az OPCAT szerint a szabadságuktól megfosztott személyeknek a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni védelmét nem bírósági úton, hanem a fogvatartási helyek rendszeres, megelőző jellegű látogatásán alapuló eszközökkel lehet megerősíteni. Az OPCAT által létrehozott rendszerben – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – független nemzetközi és nemzeti testületek rendszeresen látogatnak olyan helyszíneket, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.¹⁴

Az OPCAT 4. cikk 2. pontjának értelmében a „szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el”.

Az OPCAT által felállított Megelőzési Albizottságegyrészt olyan helyszíneket látogat, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól, másrészt szükség szerint tanácsot ad és segítséget nyújt a részes államok számára a fogvatartási helyek rendszeres látogatását végző, független nemzeti testületek létrehozásához és működéséhez.¹⁵ A nemzeti megelőző mechanizmusok tevékenysége szempontjából a Megelőzési Albizottság általános útmutatásain¹⁶ túlmenően a

¹⁰ Magyarországon az 1988. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény

¹¹ UN Committee Against Torture (CAT) General Comment No. 2 (CAT/C/GC/2), 5. és 6. pont.

¹² Kihirdetve: a 2011. évi CXLIII. törvénnyel.

¹³ OPCAT 27. cikk 3. pont

¹⁴ OPCAT 1. cikk

¹⁵ OPCAT 11. cikk

¹⁶ SPT: Guidelines on national preventive mechanisms (CAT/OP/12/5); SPT: Analytical self-assessment tool for National Prevention Mechanisms (CAT/OP/1/Rev.1); Compilation of SPT Advices to NPMs (Annex to CAT/C/57/4)

részes államok területén tett látogatásokról szóló jelentésekben szereplő megállapítások, egyedi útmutatások és ajánlások¹⁷ is irányadóak.

A Megelőzési Albizottság 2017. március 21. és 30. között Magyarországon tett látogatását követően az NMM részére megfogalmazott megállapítások és ajánlások iránymutatásul szolgálnak a feladat ellátása során.¹⁸

A gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt egyezmény¹⁹ 37. cikke értelmében az államok gondoskodnak arról, hogy „gyermeket ne lehessen sem kínzásnak, sem kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak alávetni. Tizennyolc éven aluli személyek által elkövetett bűncselekményekért sem halálbüntetést, sem szabadlábra helyezés lehetőségét kizáró életfogytiglan tartó szabadságvesztést ne legyen szabad alkalmazni.”

A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény²⁰ 15. cikke értelmében a „kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés alkalmazása mindenkivel szemben tilos”. Az „államok minden hatékony jogi, közigazgatási, igazságszolgáltatási és más intézkedést megtesznek annak megakadályozására, hogy a fogyatékossgal élő személyekkel szemben – másokkal azonos alapon – kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot vagy büntetést alkalmazzanak”.

1.2.2. Az Európa Tanács dokumentumai

A kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezményhez Magyarország 1993. november 4-én csatlakozott, rendelkezéseit 1994. március 1-től kell alkalmazni.²¹

Az OPCAT rendelkezései „nem érintik a részes államok olyan regionális egyezményekből származó kötelezettségeit, amelyek látogatási rendszert írnak elő a fogvatartási helyeken.”²² A kínzás megelőzéséről szóló európai egyezmény hozta létre a kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottságot (a továbbiakban: CPT). A CPT a részes államok területén rendszeres „látogatások révén megvizsgálja a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot, hogy erősítse védelmüket, ha szükséges, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód ellen”. A CPT minden látogatást követően jelentést készít, amely a látogatás során tapasztalt tényeken túlmenően a testület megjegyzéseit, valamint az érintett hatóságoknak szóló ajánlásait is tartalmazza. A CPT magyarországi látogatásairól szóló jelentések kiemelt fontosságúak a nemzeti megelőző mechanizmus számára.

A CPT által kidolgozott, a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódról szóló átfogó standardok²³ a különféle típusú fogvatartási helyek (például börtönök, rendőrségi fogdák, pszichiátriai intézetek, idegenrendészeti fogdák) gyakorlati működése tekintetében, továbbá olyan sérülékeny társadalmi csoportok, mint például a nők vagy a fiatalkorúak szempontjából értelmezik az Európai Emberi Jogi Egyezmény 3. cikke szerinti kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmát.

A CPT először az 1999. évi időszakos látogatásakor találkozott az állampolgári jogok országgyűlési biztosával,²⁴ majd valamennyi későbbi látogatása során – legutóbb 2023. május 24-én – is ellátogatott az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalába.²⁵ A testület magyarországi látogatásairól szóló jelentéseinek megállapításait, a Kormány számára tett ajánlásait, illetve az azokra adott válaszokat a nemzeti megelőző mechanizmus is figyelembe veszi tevékenysége során.

¹⁷ Lásd: SPT: *Report on the visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to the Maldives*, (26 February 2009) (CAT/OP/MDV/1), 72. c) pont.

¹⁸ SPT látogatás Magyarországon 2017. március 21. és 30. között: a nemzeti megelőző mechanizmus részére megfogalmazott megállapítások és ajánlások (CAT/OP/HUN/R.2) <https://www.ajbh.hu/documents/10180/1787026/CAT-OP-HUN-R2+HUN.pdf>

¹⁹ Kihirdetve: az 1991. évi LXIV. törvénnyel.

²⁰ Kihirdetve: a 2007. évi XCII. törvénnyel.

²¹ Lásd az egyezményt kihirdető 1995. évi III. törvény 3. §-át.

²² OPCAT 31. cikk.

²³ CPT standards <https://www.coe.int/en/web/cpt/standards>

²⁴ A parlamenti ombudsman, akkor állampolgári jogok országgyűlési biztosa, 1995. július 1-én kezdte meg működését.

²⁵ A CPT magyarországi látogatásaival kapcsolatos információk elérhetők: <https://www.coe.int/en/web/cpt/hungary>

1.3. A nemzeti megelőző mechanizmus megelőzési tevékenysége

„Az alapvető jogok biztosa alapjogvédelmi tevékenységet lát el”,²⁶ amely tevékenység a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesülésére is kiterjed.

Az ENSZ kínzás elleni egyezmény 11. cikke alapján minden „államnak joghatósága egész területén, mindenfajta kínzási eset kiküszöbölése érdekében rendszeres ellenőrzést kell gyakorolnia a kihallgatásra vonatkozó szabályok, utasítások, módszerek és gyakorlat, továbbá a bármilyen módon letartóztatott, őrizetben levő vagy börtönbüntetésüket töltő személyek őrizetére, valamint a velük való bánásmódra vonatkozó rendelkezések megtartása felett,” amely kötelezettség a rossz bánásmódok megakadályozására is kiterjed.²⁷

Az alapvető jogok biztosa az NMM feladatainak teljesítése körében az OPCAT 4. cikke szerinti fogvatartási helyen szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és felmerült visszásság hiányában is rendszeresen vizsgálja. A helyszíni ellenőrzés során az NMM a fogvatartási helyekre és a vizsgált hatóság egyéb helyiségeibe korlátozás nélkül beléphet, a fogvatartási helyeken lévő, szabadságuktól megfosztott személyek számára, a velük való bánásmódra és fogva tartásuk körülményeire vonatkozó összes iratba betekinthez, azokról kivonatot és másolatot készíthet és – a vizsgált hatóság munkatársát és a szabadságától megfosztott személyt is beleértve – bármely ott tartózkodó személyt meghallgathat. A meghallgatáson az NMM feladatainak teljesítésére felhatalmazott munkatársain és a meghallgatott személyen kívül más csak akkor vehet részt, ha ahhoz az NMM munkatársai hozzájárultak.²⁸

2. Az NMM feladatainak teljesítésében részt vevő munkatársak és a feladat teljesítésének költségei

2.1. Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala köztisztviselői

Az OPCAT 18. cikk 2. pontja értelmében az államok a „szükséges intézkedésekkel biztosítják, hogy a nemzeti megelőző mechanizmus szakértői rendelkezzenek a szükséges képességekkel és szaktudással. Törekednek a nemek egyensúlyára és az adott ország etnikai és kisebbségi csoportjainak megfelelő képviselőire”.

Az NMM a feladatainak teljesítése körében az alapvető jogok biztosa személyesen és a feladatok teljesítésére felhatalmazott munkatársai útján is eljárhat. Az NMM vizsgálati jogosultságai²⁹ a felhatalmazása alapján eljáró munkatársait is megilletik, az érintett hatóságokat, illetve azok vezetőit és munkatársait – az Ajbt. 25. §-a alapján – terhelő együttműködési kötelezettség velük szemben is fennáll.³⁰

Az NMM feladatainak teljesítésére – az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (a továbbiakban: Hivatal) köztisztviselői közül, állandó jelleggel – legalább tizenegy munkatársat kell felhatalmazni. A „felhatalmazott köztisztviselő munkatársak a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot érintő szakterületen kiemelkedő elméleti tudással vagy legalább öt éves szakmai gyakorlattal rendelkező, felsőfokú végzettségű szakértők lehetnek”.³¹ Közöttük „kell lennie legalább egy, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettes biztos által javasolt személynek, és legalább két-két jogász, orvos, illetve pszichológus végzettségű személynek. A felhatalmazott köztisztviselő munkatársak között az egyik nem képviselőinek a száma legfeljebb eggyel haladhatja meg a másik nem képviselőinek számát”.³²

A Hivatalnak az NMM feladatainak teljesítésére állandó jelleggel felhatalmazott köztisztviselői³³ egy önálló szervezeti egység,³⁴ az OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus

²⁶ Alaptörvény 30. cikk (1) bekezdés

²⁷ CAT *General Comment No. 2* (CAT/C/GC/2) 3. pont.

²⁸ Ajbt. 39/B. § (4)

²⁹ Lásd az Ajbt. 21., 22. és 26. §-át, a 27. § (1) és (2) bekezdését, valamint 39/B. §-át.

³⁰ Ajbt. 39/D. § (1) bekezdés

³¹ Ajbt. 39/D. § (3) bekezdés

³² Ajbt. 39/D. § (4) bekezdés

³³ Ajbt. 39/D. § (3) és (4) bekezdés

³⁴ SPT: *Guidelines on national preventive mechanisms* (CAT/OP/12/5) 32. pont

Lásd továbbá az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési szabályzatáról szóló 1/2012. (I. 6.) AJB utasítás 23. §-át.

Főosztály (a továbbiakban: Főosztály) keretében végzik munkájukat. Az NMM látogatásaiban a multidiszciplináris szemlélet biztosítása érdekében jogászok és pszichológusok vettek részt, a gyermekvédelmi intézmények látogatásában pedagógus végzettségű munkatárs is közreműködött. A látogatócsoporthoz összeállításánál az NMM arra is törekedett, hogy a két nem képviselői kiegyenlített arányban legyenek jelen.

2.2. Az NMM feladatai teljesítésének 2023. évi költségei

Az NMM feladataival kapcsolatos ügyvitel és előkészítés teendőit ellátó Hivatal a központi költségvetés szerkezetében, amelyet az Országgyűlés törvényben állapít meg, önálló fejezetet képez. A Hivatal 2023. évi költségvetésének tervezése az NMM feladatainak teljesítéséhez szükséges fedezet figyelembevételével történt. Az NMM rendelkezésére álló források a mandátumából fakadó feladatok ellátásának költségeit fedezték.³⁵

2023. évi kiadás megnevezése	Összeg
Személyi juttatások	51 427 743
Járulékok	6 691 457
Szakmai, üzemeltetési anyagok	982 621
Informatikai, kommunikációs kiadások	1 700 909
Szakmai tevékenységet segítő szolgáltatások	866 892
Kiküldetési kiadások*	111 509
Reklám, propaganda, nemzetközi tagdíjak	596 692
Karbantartási, javítási kiadások	1 211 530
Közüzemi díj	6 254 130
Üzemeltetési szolgáltatás	5 032 846
Áfa kiadások	4 232 898
Összesen HUF-ban**:	79 109 227

*A kiküldetési kiadások tartalmazzák az NMM által 2023-ben szervezett nemzetközi eseményre (részletesen ld. a 11.1. pontban) meghívott vendégek utazás- és szállásköltségének a Hivatal által fedezett részét.

**A személyi juttatások, járulékok és kiküldetési kiadások a Főosztályra elkülönítetten elszámolt tételeket tartalmazzák.

Az NMM 2015. évi költségvetése **69 647 352** Ft, 2016. évi költségvetése **63 760 490** Ft, 2017. évi költségvetése **76 217 024** Ft, 2018. évi költségvetése **82 789 143** Ft, 2019. évi költségvetése **87 469 230** volt, a 2020. évi költségvetése **106 325 094** Ft, a 2021. évi költségvetése **86 924 441** Ft, a 2022. évi költségvetése **85 254 319** Ft volt.

3. Az NMM civil szervezetekkel való együttműködése

Az alapvető jogok biztosa az OPCAT 3. cikke szerinti NMM feladatait önállóan köteles ellátni.³⁶ Ezzel egyidejűleg az emberi jogok érvényesülését és védelmét elősegítő tevékenysége során együtt kell működnie azon „szervezetekkel és nemzeti intézményekkel, amelyek célja az alapvető jogok védelmének előmozdítása.”³⁷

³⁵ SPT látogatás Magyarországon 2017. március 21. és 30. között: a nemzeti megelőző mechanizmus részére megfogalmazott megállapítások és ajánlások (CAT/OP/HUN/R.2), 24. pontjában megfogalmazott ajánlással összhangban. <https://www.ajbh.hu/documents/10180/1787026/CAT-OP-HUN-R2+HUN.pdf>

³⁶ Ajbt. 2. § (6) bekezdés

³⁷ Ajbt. 2. § (5) bekezdés

3.1. A Civil Konzultációs Testület feladatai

Az NMM mellett működő Civil Konzultációs Testület (a továbbiakban: CKT) abból a célból állították fel, hogy tagjai – amelyek Magyarországon nyilvántartásba vett és működő szervezetek – a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmód területén szerzett kiemelkedő gyakorlati és/vagy magas szintű elméleti ismereteiken alapuló javaslataikkal, észrevételeikkel segítsék az NMM munkáját. A CKT megbízatása 3 év időtartamra szól.³⁸

Az első CKT (2014-2017) 2014. november 19-én tartotta alakuló ülését, nyolc tagból állt. Tagjai: Magyar Dietetikusok Országos Szövetsége, Magyar Orvosi Kamara, Magyar Pszichiátriai Társaság, Magyar Ügyvédi Kamara, Magyar Helsinki Bizottság, Társaság a Szabadságjogokért, Központ a Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány (Mental Disability Advocacy Center – MDAC), MENEDÉK – Migránsokat Segítő Egyesület.

A második, szintén nyolctagú CKT (2018-2021) 2018. május 16-án kezdte meg működését. Tagjai: Magyar Dietetikusok Országos Szövetsége, Magyar Orvosi Kamara, Magyar Pszichiátriai Társaság, Magyar Ügyvédi Kamara, Magyar Helsinki Bizottság, Társaság a Szabadságjogokért, Validity Alapítvány (korábbi MDAC), Cordelia Alapítvány a Szervezett Erőszak Áldozataiért.

A második CKT mandátuma 2021. május 16-án lejárt. Az alapvető jogok biztosa 2021. márciusban pályázati felhívást tett közzé azon hazai civil szervezetek számára, amelyek a nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak ellátását a CKT pályázat útján kiválasztott tagjaként segíteni kívánják. A pályázatok elbírálását és az alapvető jogok biztosa által felkért tagok visszajelzését követően a harmadik CKT 2021. szeptember 22-én tartotta alakuló ülését. Tagjai: Magyar Dietetikusok Országos Szövetsége, Magyar Orvosi Kamara, Magyar Pszichiátriai Társaság, Magyar Ügyvédi Kamara, Magyar Katolikus Egyház, Magyarországi Evangélikus Egyház, Magyarországi Református Egyház, Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége, Összefogás az Alapjogokért Alapítvány, Magyar Helsinki Bizottság, Társaság a Szabadságjogokért, Értelmi Fogyatékkal Élők és Segítők Országos Érdekvédelmi Szövetsége, Pszichiátriai Érdekvédelmi Fórum – Szövetség az emberi jogokért és a pszichiátriai ellátórendszer reformjáért, Pressley Ridge Magyarország – NoBadKid Alapítvány, Utcajogász Egyesület.

A CKT testületként működik. A tagok a testület működése során javaslatot tehetnek az NMM éves látogatási tervének tartalmára és a vizsgálati prioritásokra; indítványozhatják egyes fogvatartási helyszínek meglátogatását; speciális ismeretekkel rendelkező szakértő felkérését javasolhatják, aki az általuk képviselt szervezet munkatársa is lehet. A CKT véleményezheti az NMM munkamódszereit, jelentéseit, tájékoztató kiadványait, valamint egyéb publikációit; megvitathatja az NMM feladatainak ellátására felhatalmazott munkatársak képességeinek fejlesztéséhez szükséges képzési tervet; továbbá részt vehet az NMM által szervezett konferenciákon, műhelybeszélgetéseken, kiállításokon és más rendezvényeken.³⁹

3.2. A CKT ülései

A CKT 2023. október 6-án és 2023. december 19-én tartotta üléseit. Az első ülésen többek között a háborús menekültekkel kapcsolatos szerepvállalásról és a járványhelyzet változásával a bejelentés nélküli vizsgálatok visszaállításáról, és a tervezett és lefolytatott látogatásokról számolt be az NMM. A második ülésen az NMM beszámolt arról, hogy az OPCAT Special Fund pályázat megvalósítása milyen fázisban van, illetve az ombudsman általános hatáskörében hozott, de az NMM tevékenységét is érintő jelenésekről.

³⁸ Az alapvető jogok biztosa a nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak ellátását segítő Civil Konzultációs Testület felállításáról és ügyrendjéről szóló 3/2014. (IX. 11.) számú utasítása, 1. § (6) bekezdés

³⁹ Az alapvető jogok biztosa a nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak ellátását segítő Civil Konzultációs Testület felállításáról és ügyrendjéről szóló 3/2014. (IX. 11.) számú utasítása, 6. §

3.3. Műhelybeszélgetés a szabálysértési elzárás és őrizet témájában

A CKT-tagok jelzései alapján 2022. szeptember 16-án a szabálysértési elzárás és őrizet témájában műhelybeszélgetést szervezett az NMM az érintett minisztériumok bevonásával. 2023. október 6-án utánkövető beszélgetést tartottak az érintett jogalkalmazó és jogszabályelőkészítő szervekkel. A résztvevők részletesen ismertették tapasztalataikat, illetve az álláspontjukat a kérdés körben. Az eredményes megbeszélés nyomán az NMM összeállított egy anyagot, amelyet megküldött a belügyminiszternek és az igazságügyi miniszternek további intézkedés végett.

4. A hazai fogvatartási helyszínek és helyek jegyzéke és az NMM éves látogatási terve

4.1. A fogvatartási helyek jegyzéke

Az OPCAT 20. cikk a) pontja értelmében az állam annak érdekében, hogy a nemzeti megelőző mechanizmus a megbízatásának eleget tehesen, hozzáférést biztosít „*valamennyi információhoz a szabadságuktól megfosztott személyek számáról a 4. cikk szerinti fogvatartási helyeken, valamint a fogvatartási helyek számáról és földrajzi helyéről*”.

Az OPCAT 20. cikk a) pontjára hivatkozva az NMM levélben kérte az érintett kormányzati szervek vezetőit, hogy az OPCAT 4. cikke szerinti fogvatartási helyek adatait a 2022. december 31-i állapotnak megfelelően bocsássák rendelkezésére.⁴⁰ Az adatszolgáltatásra vonatkozó kérésnek valamennyi megkeresett szerv eleget tett.

A magyar joghatóság alá tartozó fogvatartási helyek összesített jegyzéke

2022. december 31-i állapot szerint, illetve az igazságszolgáltatás esetében az év utolsó munkanapján

Jelleg	Helyszínek száma	Férőhelyek / ágyak száma	Fogvatartottak / ellátottak száma
szociális intézmények⁴¹	1 442	88 395	80 242
gyermekvédelmi szakellátás	534 ⁴²	28 266 ⁴³	21 109 ⁴⁴
javítóintézet	5	568	264
kísérő nélküli kiskorú	1	34	3
gyermekvédelem összesen	540	28 868	21 373
büntetés-végrehajtás intézetei	39	18 142	18 875
büntetés-végrehajtás gyógyító intézményei	2	505	446
büntetés-végrehajtás összesen	41	18 647	19 321
egészségügy⁴⁵	77	7 832	3 894
rendőrség	677	3 473	188⁴⁶
menekültügyi őrzött befogadó központok	1	105	10⁴⁷
igazságszolgáltatás	127	432	35⁴⁸
Összesítés	2 905	147 752	125 063

⁴⁰ Az adatszolgáltatást kérő levelek a Hivatalban az AJB-590/2022. számú ügyiratban találhatóak.

⁴¹ Az idősek, fogyatékosok, pszichiátriai- és szenvedélybetegek ellátását biztosító bentlakásos otthonok.

⁴² A nevelőszülők lakásai nélkül.

⁴³ A kizárólag az utógondozottak számára fenntartott, illetve külső férőhelyek nélkül.

⁴⁴ A gyermekvédelmi szakellátásban részesülő kiskorúak száma (utógondozottak nélkül).

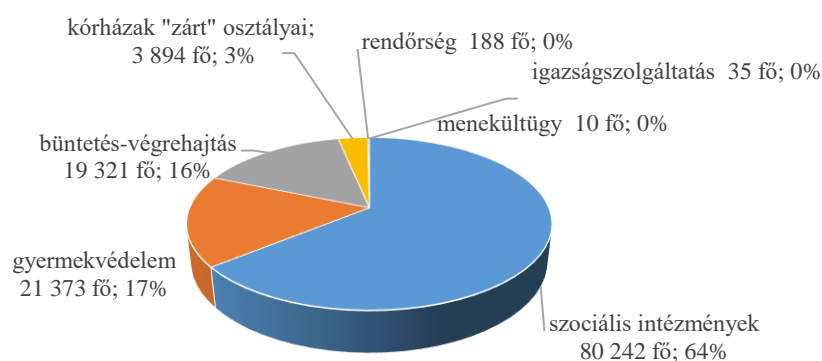
⁴⁵ A kórházak gyermek-, ifjúsági vagy felnőtt pszichiátriai és addiktológiai; gerontológiai; infektológiai osztályaira vonatkozó adatok.

⁴⁶ 2022-ben összesen 100 093 főt, köztük 13 029 nőt, 5 668 kiskorút és 11 695 külföldit tartottak fogva a rendőrség által üzemeltetett fogvatartásra igénybe vehető helyiségekben.

⁴⁷ 2022-ben 39 fő köztük 1 nő tartózkodott átlagosan 43 napig a menekültügyi őrzött befogadó központban.

⁴⁸ 2022-ben 6 265 főt, köztük 507 nőt, 67 kiskorút és 1056 külföldit tartottak fogva a bíróságok előállításra alkalmas helyiségeiben.

**A magyar joghatóság alá tartozó fogvatartási helyeken ellátottak,
fogvatartottak száma és aránya az ellátási helyek jellege szerint**
2022. december 31-én

Az NMM rendelkezésére bocsátott adatok szerint **2022. december 31-én** a magyar joghatóság alá tartozó 2 905 fogvatartási helyszínen található 147 752 férőhelyen 125 063 fogvatartott élt.⁴⁹

A gyermekvédelmi szakellátás intézményeinek száma nem tartalmazza a nevelőszülők lakásait.

A táblázatban jelzett adatok a büntetés-végrehajtási intézetek vonatkozásában tükrözik a 2020. évi átfogó jelentés 12.1 pontjában hivatkozott férőhelybővítési program eredményét, amelynek keretében 2020 júniusa és augusztusa között 2 573 új férőhely került kialakításra a büntetés-végrehajtás intézeteiben, ezzel jelentősen csökkent, szinte teljes egészében megszűnt a túlszűfolttság.

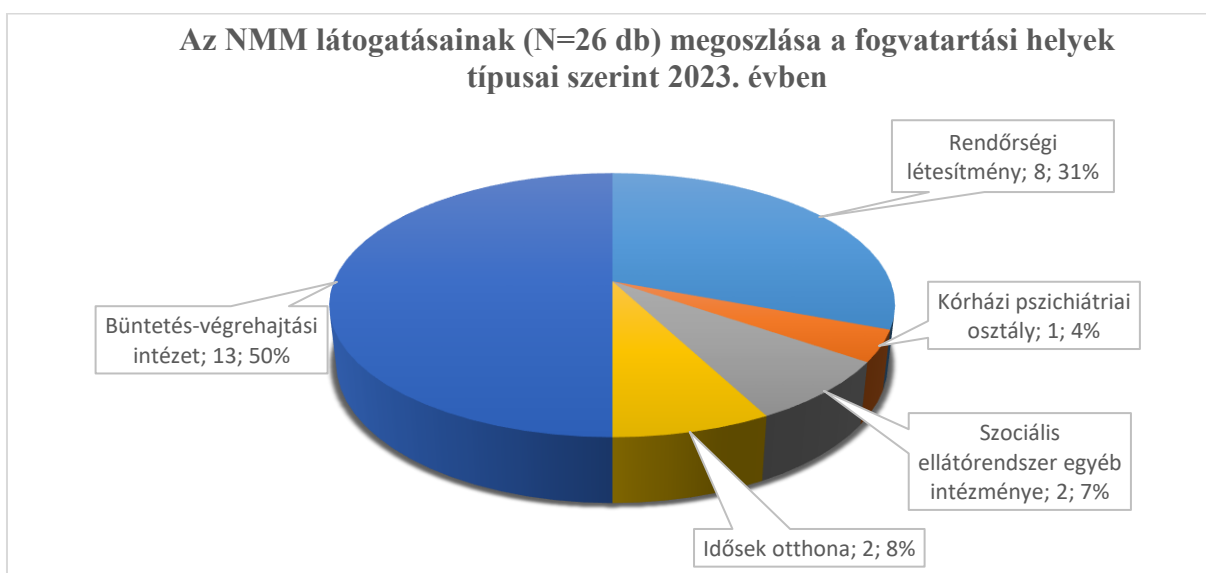
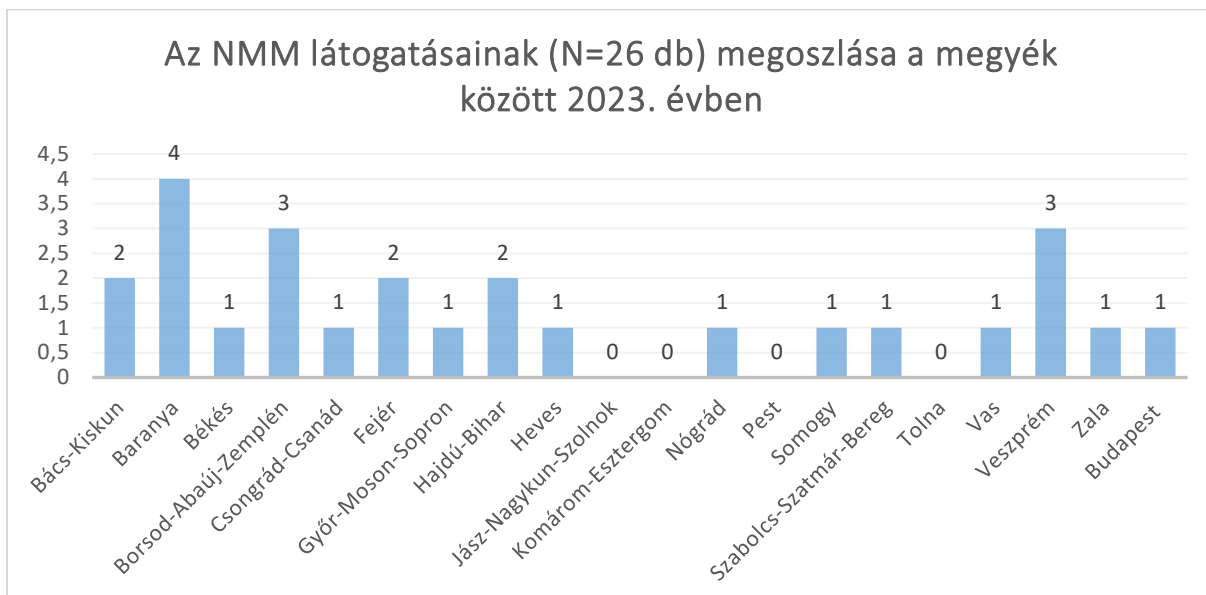
Az egészségügyre vonatkozó adatok a kórházak gyermek-, ifjúsági vagy felnőtt pszichiátriai és addiktológiai; valamint gerontológiai; infektológiai; köztük a Covid osztályainak adatait tartalmazzák.

4.2. Az NMM által kiválasztott vizsgálati helyszínek

Az NMM a vizsgálati helyszínek kiválasztása során 2023-ben is figyelemmel volt arra, hogy eltérő földrajzi elhelyezkedésű és különböző jellegű intézményekben egyaránt látogatást tegyen. A látogatási helyszín kiválasztásában szempont volt az is, hogy a szabadságuktól megfosztott személyek közül az életkor, nem, vagy fogyatékoság alapján sérülékeny csoportok képviselve legyenek.

Az NMM által meglátogatott vizsgálati helyszíneket megyék szerinti bontásban, ill. a meglátogatott intézmények típusa szerint az alábbi ábrák mutatják be.

⁴⁹ A beérkező adatok a Hivatalban az AJB-149/2020. számú ügyiratban találhatóak.

4.3. Az NMM 2023. évi látogatási terve

Az OPCAT 20. cikk e) pontja alapján az NMM számára biztosítani kell, hogy a felkeresni kívánt helyeket szabadon kiválassza.

Az NMM a fogvatartási helyek jegyzéke alapján meghatározta a 2023. évre szóló munkatervét.⁵⁰ A látogatási terv összeállítása a CKT javaslatainak figyelembevételével történt.

Az NMM 2023-ban a tevékenységét a kialakított munkaterve alapján, valamint a CKT által év közben is tett javaslatok figyelembevételével folytatta.

5. Az NMM látogatásai

Az alapvető jogok biztosa az NMM feladatainak teljesítése érdekében az OPCAT 4. cikke szerinti fogvatartási helyen a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és visszasság felmerülésének hiányában is rendszeresen vizsgálja.⁵¹

Az NMM 2023-ban 26 fogvatartási helyszínen 5 892 fogvatartási helyet vizsgált. A látogatások időpontját, a fogvatartási helyszín nevét, valamint a megtekintett fogvatartási helyek és az ott élők, fogvatartottak számát az alábbi táblázat tartalmazza.

⁵⁰ AJB-3943/2021. számú ügyirat

⁵¹ Ajbt. 39/B. § (1) bekezdés

Az NMM 2023. évi látogatásainak helyszínei

Sorszám	A látogatás időpontja	A fogvatartási helyszín neve		A látogatás időpontjában		
				eng. férőhely	fogvatartottak száma (fő)	kihasználtság %
				(db)		
1.	2023. 01. 17.	Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet mélykúti objektuma		279	245	88
2.	2023. 03. 01.	Somogy Vármegyei Rendőr-főkapitányság		20	7	35
3.	2023. 03. 16.	MMSZ Gondviselés Háza - Domb Otthon és Napsugár Szolgáltató Központ (Zalaapáti)	Klasszikus intézeti ellátás	130	131 ⁵²	101
			Támogatott lakhatás	72	70 ⁵³	97
4.	2023. 03. 21.	Hajdú-Bihar Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet		180	214	119
5.	2023. 04. 12.	Veszprémi Rendőrkapitányság		3	0	0
6.	2023. 04. 12.	Veszprémi Rendőrkapitányság Zirci Rendőrőrs		0 ⁵⁴	0	0
7.	2023. 04. 12.	Várpalotai Rendőrkapitányság		6	0	0
8.	2023. 04. 18.	Sátoraljaújhely Erzsébet Kórház Pszichiátriai Osztályai	Akut Osztály	40	20	50
			Rehabilitációs Osztály	40	17	43
9.	2023. 04. 18.	Bács-Kiskun Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet		223	263	118
10.	2023. 05. 17.	Fővárosi Önkormányzat Kamaraerdei Idősek Otthona		652	563	86
11.	2023. 05. 22.	Csongrád-Csanád Váregyei Gesztenyeliget Otthon Kastélyotthona (Nagymágocs)		300	204 ⁵⁵	68
12.	2023. 06. 14.	Tengerszem Integrált Szociális Intézmény Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegye, Öregtorony Otthon (Boldogkőváralja)		110	110 ⁵⁶	100
13.	2023. 09. 16.	Balassagyarmati Fegyház és Börtön		313	349	112
14.	2023. 09. 26.	Siklói Rendőrkapitányság II. objektuma		1	0	0

⁵² Várólistán várakozók száma: 134 fő.

⁵³ Várólistán várakozók száma: 26 fő.

⁵⁴ Hivatalosan nincs előállító egység, előállító helyiség az intézményben, hivatali helyiséget használnak erre a célra.

⁵⁵ Várólistán várakozók száma: 34 fő.

⁵⁶ Várólistán várakozók száma: 9 fő.

15.	2023. 09. 26.	Pécsi Rendőrkapitányság Központi Rendőrőrs	0 ⁵⁷	1	nem értelmezhető
16.	2023. 09. 27.	Pécsi Rendőrkapitányság Gyárvárosi Rendőrőrs	0 ⁵⁸	1	nem értelmezhető
17.	2023. 09. 27.	Komlói Rendőrkapitányság	4	0	0
18.	2023. 10. 05.	Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet	167	184	110
19.	2023. 10. 05.	Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet	nincs adat	nincs adat	nincs adat
20.	2023. 10. 12.	Heves Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet	143	153	107
21.	2023. 10. 24.	Zala Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet	102	96	94
22.	2023. 11. 16.	Hajdú-Bihar Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet	180	192	107
23.	2023. 11. 23.	Szegedi Fegyház és Börtön I. objektuma	595	527	89
24.	2023. 11. 23.	Békés Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet	107	120	112
25.	2023. 11. 28.	Sopronkőhidai Fegyház és Börtön	749	611	82
26.	2023. 11. 28.	Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet	1476	1396	95
Összesítés		Meglátogatott helyszínek száma:	5 892		

A táblázatból kitűnik, hogy a 2023-ben meglátogatott intézmények közül 8 volt túltelített, azaz az engedélyezett férőhelyszámon felül is volt az adott intézetben elhelyezett fogvatartott vagy ellátott.

Az NMM látogatásainak elsődleges célja annak megállapítása, hogy a szabadságuktól megfosztott személyekkel szemben alkalmazott bánásmód mely elemei vezethetnek kínzáshoz vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmóddhoz vagy büntetéshez, illetve azokat miként lehet megakadályozni. További fontos feladat, hogy ezek megvalósulásának vagy újbóli előfordulásának megelőzése érdekében az NMM ajánlásokat tegyen.⁵⁹

A Főosztály munkatársai főszabályként panaszbeadványokat nem vizsgálnak. Kivételt képez az OPCAT 21. cikk 1. pontjában szereplő, a megtorlás tilalmára vonatkozó előírások megsértésére utaló adatot vagy információt tartalmazó beadvány, amelynek vizsgálata az NMM feladatainak teljesítésére felhatalmazott munkatársak feladata. Amennyiben a látogatócsoportok tagjaihoz vagy az NMM honlapján közzétett e-mail címre egyéni panasz érkezett, azt a Főosztály a Hivatal illetékes szervezeti egységéhez továbbította. A Hivatalba érkező egyéni panaszok iránymutatásul szolgálhatnak a látogatások helyszíneinek kiválasztásához, illetve a látogatási szempontok összeállításához.

⁵⁷ Hivatalosan nincs előállító egység, előállító helyiség az intézményben, hivatali helyiséget használnak erre a célra.

⁵⁸ Hivatalosan nincs előállító egység, előállító helyiség az intézményben, hivatali helyiséget használnak erre a célra.

⁵⁹ SPT: *Report on the Visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to the Maldives* (26 February 2009) (CAT/OP/MDV/1) 5. pont

6. Az NMM látogatásainak fókuszpontjai

Az államnak a rossz bánásmódok megelőzése érdekében „rendszeres ellenőrzést kell gyakorolnia a kihallgatásra vonatkozó szabályok, utasítások, módszerek és gyakorlat, továbbá a bármilyen módon letartóztatott, őrizetben levő vagy börtönbüntetésüket töltő személyek őrizetére, valamint a velük való bánásmódra vonatkozó rendelkezések megtartása felett”.⁶⁰

Az NMM látogatásainak célja, hogy az érintett hatóságokat és intézményeket a rossz bánásmód megelőzését szolgáló intézkedéseik hatékonyságának javítására ösztönözze.⁶¹ A „megelőző munka széleskörű, a szabadságuktól megfosztott személyeket érintő, bármilyen fajta rossz bánásmódra kiterjed, ami ellenőrzés hiányában kínzáshoz vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetéshez vagy bánásmódhoz vezethet”.⁶²

Az NMM a fogvatartási helyszínek látogatása során a szabadságuktól megfosztott személyek elhelyezésének körülményeit, illetve a velük való bánásmódot vizsgálja. A látogatócsoportok az elhelyezés, illetve a bánásmód azon területeit vizsgálták, ahol a legnagyobb a kockázata annak, hogy a szabadságuktól megfosztott személyek alapvető jogai nem megfelelően érvényesülnek.

Az NMM feladatainak teljesítése során tett látogatások sajátossága, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok, különösen a testi és a lelki bántalmazásra utaló tünetek felismerése és azonosítása orvosi, illetve pszichológiai módszerekkel történik.

Az NMM az általános látogatásai mellett utóvizsgálatokat, valamint a koronavírus világjárvány megjelenése óta Covid-fókuszú vizsgálatokat is végez. Mind az általános, mind a speciális típusú látogatások fókuszpontjainak meghatározása a CPT magyarországi fogvatartási helyszíneken tett látogatásairól szóló jelentések, az ENSZ Kínzás Elleni Bizottságának jelentései, a Megelőzési Albizottság látogatásairól szóló jelentések, az Emberi Jogi Bíróság ítéletei, az ombudsman általános alapjogvédelmi tevékenysége körében tett helyszíni vizsgálatok tapasztalatai, valamint a CKT javaslatok alapján történt.

6.1. Az általános látogatások fókuszpontjai

6.1.1. Befogadás

A szabadságuktól megfosztott személyek a fogva tartásuk kezdeti szakaszában különösen kiszolgáltatott helyzetben vannak, ezért az NMM a befogadási eljárást valamennyi fogvatartási helyszínen vizsgálja. A szabadságtól való megfosztás jogalapját, valamely személy fogvatartási helyre történő befogadását és a jogairól szóló tájékoztatását a jogszabályi előírásoknak megfelelően dokumentálni kell. A vizsgálat a befogadás körébe tartozó eljárási cselekményeken – például orvosi vizsgálaton, a fogvatartott fekvőhelyének kijelölésén, ruházattal, ágyfelszereléssel, tisztálkodási eszközökkel történő ellátásán – túl a fogvatartási helyszín rendjére, az irányadó magatartási szabályokról történő tájékoztatás tartalmára, a jogi képviselővel, a hozzátartozókkal, továbbá az őrszeméllyel történő kapcsolattartás módjára és feltételeire is kiterjed.⁶³

6.1.2. A fogva tartás tárgyi feltételei

A látogatócsoportok végigjárják a fogvatartási helyszínek helyiségeit, megtekintik berendezésüket és felszerelésüket, beleértve a fogvatartottak szállítására szolgáló járműveket is. Megvizsgálják a szabadságuktól megfosztott személyek által használt helyiségek, illetve a szállítójárművek méreteit, a rendelkezésre álló mozgástér nagyságát, természetes fényvel történő megvilágításuknak, szellőzésüknek körülményeit, a bútort, az ivóvízhez, az

⁶⁰ Lásd az ENSZ kínzás elleni egyezmény 11. cikkét.

⁶¹ Lásd: SPT: *Report on the Visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to the Maldives* (26 February 2009) (CAT/OP/MDV/1) 5. pont

⁶² Lásd: SPT: *First annual report*, (CAT/C/40/2) 12. pont

⁶³ CAT *General Comment No. 2* (CAT/C/GC/2) 13. pont

illemhelyekhez történő hozzáférést, a szabad levegőn tartózkodás feltételeit, a tisztálkodási lehetőségeket, a vizesblokkok és a közösségi helyiségek állapotát, valamint az élelmezést.

6.1.3. Kiszolgáltatott csoportok

Az alapvető jogok biztosa a tevékenysége során, így a nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak teljesítése körében is megkülönböztetett figyelmet köteles fordítani a gyermekek, a Magyarországon élő nemzetiségek, a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak védelmére, valamint a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.⁶⁴

A kínzás – az ENSZ kínzás elleni egyezménye 1. cikkében megfogalmazott – definíciójának része, amikor valamely éles testi vagy lelki fájdalom vagy szenvedés kiváltására irányuló szándékos cselekményt „bármilyen megkülönböztetési formára alapított” okból alkalmaznak. Általános magyarázatában a Bizottság rámutat arra, hogy az államnak az ENSZ kínzás elleni egyezményéből eredő jogi kötelezettségei a gyakorlatban mindenkire, fajra, életkorra, hitre és vallási hovatartozásra, nemre, szexuális irányultságra, transznemű identitásra, egészségi állapotra, szellemi vagy más fogyatéokra, politikai véleményre, állampolgárságra, stb. tekintet nélkül alkalmazandóak.⁶⁵

Miután a kínzás szempontjából különösen veszélyeztetett kisebbségek, marginalizált személyek vagy csoportok védelme része az állam megelőzési kötelezettségének, rájuk az NMM is fokozott figyelmet fordít.

6.1.4. Egészségügyi ellátás

Magyarországon „mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez”.⁶⁶ Minden „betegnek joga van – jogszabályban meghatározott keretek között – az egészségi állapota által indokolt, megfelelő, folyamatosan hozzáférhető és az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő egészségügyi ellátáshoz”.⁶⁷

A szabadságuktól megfosztott személyek számára rendelkezésre álló egészségügyi szolgáltatásokat – így az orvosi ellátást, az ápolást, a szükséges diétákat, gyógyászati segédeszközöket, rehabilitációt vagy bármely más speciális kezelést – olyan feltételek szerint kell biztosítani, amely a társadalom tagjai számára általában elérhető. A szabadságuktól megfosztott személyek ellátásával foglalkozó egészségügyi intézmények akadálymentes megközelíthetőségét, felszerelését és berendezését, az orvosi, ápolási és technikai személyzetet is az említett követelményeknek megfelelően kell kialakítani.

6.1.5. Élelmezés

A megfelelő étrend a fogvatartottak Alaptörvény XX. cikkben biztosított egészséghez való jogának immanens eleme. Az egészségtelen étrend és a mozgásszegény életmód okozta túlsúly nagymértékben elősegítik a szív- és érrendszeri megbetegedések, a 2-es típusú diabétesz és egyes daganatos megbetegedések kialakulását, amelyek – az ENSZ Egészségügyi Világszervezetének adatai szerint – együttesen a legfőbb elhalálozási okok Európában.⁶⁸ A látogatások tapasztalatai szerint a fogvatartási intézmények általában biztosítják a jogszabályban előírt energiatartalmú élelmezést a fogvatartottak számára, azonban a nem megfelelő összetételű élelem, valamint a fogva tartásból eredő mozgásszegény életmód gyakran elhízáshoz, illetve a túlsúly okozta megbetegedésekhez vezet. Az NMM a fogvatartottak élelmezését dietetikus vagy gasztroenterológus közreműködésével vizsgálja.

⁶⁴ Ajbt. 1. § (2) és (3) bekezdés

⁶⁵ CAT *General Comment No. 2* (CAT/C/GC/2) 21. pont

⁶⁶ Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés

⁶⁷ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 7. § (1) bekezdés

⁶⁸ <http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/nutrition/nutrition>

6.1.6. Foglalkoztatás, szabadidős programok

A szabadságtól való megfosztás okozta izoláció, illetve tétlenség ellensúlyozására szolgáló intézkedések valamennyi fogvatartási szektorban kiemelt fontossággal bírnak. Az NMM látogatásai különleges figyelmet fordítanak arra, hogy a fogvatartási helyszínek a szabadságuktól megfosztott személyek számára milyen közösségi, kulturális, oktatási, illetve szabadlevegős programokat biztosítanak.

6.1.7. Kényszerítő eszközök, valamint a fegyelmi és korlátozó intézkedések alkalmazása

A szabadságkorlátozás, valamint a kényszerítő és korlátozó eszközök alkalmazása az alapvető jogok érvényesülését önmagukban is érintik. Az ebből fakadó kockázatok megfelelő jogszabályok megalkotásával, illetve azok helyes alkalmazásával csökkenthetők.

A látogatócsoportok a fogvatartási helyszínen történt rendkívüli eseményekről, továbbá a személyzet által alkalmazott konfliktuskezelési módszerekről is tájékozódnak. Megvizsgálják, hogy a személyzet a fogvatartási helyszín rendjét megszegő, szabadságuktól megfosztott személyekkel szemben milyen kényszerítő eszközöket, fegyelmi büntetéseket, az egészségügyi és szociális intézményekben milyen korlátozó intézkedéseket alkalmaz, és hogyan adminisztrálja őket. A kényszerítő eszközök, a fegyelmi büntetések, valamint a korlátozó intézkedések alkalmazásával összefüggésben rendelkezésre álló iratok vizsgálata – az egészségügyi személyzet feljegyzésein túlmenően – arra is kiterjed, hogy az intézkedések indokoltságát és jogszerűségét ki és hogyan ellenőrzi, valamint, hogy az intézkedések mértéke megfelel-e a hatályos jogszabályoknak.

6.1.8. A szabadságuktól megfosztott személyek egymás közötti, valamint a fogvatartási helyszín személyzetével való kapcsolata

A szabadságuktól megfosztott személyek egymás közötti, valamint a fogvatartási helyszín személyzetével való kiegyensúlyozott emberi kapcsolata a rossz bánásmód megelőzésének egyik leghatékonyabb eszköze. A látogatócsoportok tájékozódnak az azonos helyiségeket használó, szabadságuktól megfosztott személyek közötti kapcsolatokról, s ennek során különös figyelmet fordítanak a fogvatartottak közötti erőszakra utaló információk összegyűjtésére.

„A vegyes, férfi-női személyzet fontos biztosítéka a fogvatartási helyszíneken előforduló bántalmazások megelőzésének.”⁶⁹ Miután a szabadságától megfosztott személy átvizsgálását az őrszemélyzet vele azonos nemű tagjának kell végeznie és a ruházatától megfosztott fogvatartott bármilyen vizsgálatát az őrszemélyzet ellenkező nemű tagjának tekintetétől távol kell végrehajtani,⁷⁰ az NMM a szabadságuktól megfosztott személyek, az őrszemélyzet, az ápolók, stb. nemi összetételét valamennyi látogatása során vizsgálja.

A helyszíni vizsgálatok tapasztalatai szerint, amennyiben a fogvatartási helyszínek személyzete a hierarchikus struktúrában frusztrált, a munkakörülményeivel vagy a munkavégzésének feltételeivel tartósan elégedetlen, előfordulhat, hogy az ebből eredő feszültséget az alárendeltjein, illetve a neki más módon kiszolgáltató, szabadságuktól megfosztott személyeken vezeti le. A látogatócsoportok az említett helyzetek felismerése, illetve megelőzése céljából megvizsgálják, hogy a fogvatartási helyszín személyzete a feladatai ellátásához szükséges ismeretekkel rendelkezik-e, továbbá a kínzás és a rossz bánásmódok megelőzéséhez szükséges képzés⁷¹ és a szupervízió mennyire elérhető és hatékony. Az NMM munkatársai a fogvatartási helyszín helyiségeinek, berendezésének és felszerelésének megtekintése során a személyzet számára rendszeresített helyiségeket, különösen az öltözőket, fürdőket, étkezőket, a pihenőhelyiségeket és az illemhelyeket is szemrevételezik.

⁶⁹ CPT 9. Általános Jelentés [CPT/Inf (99) 12], 26. pont

⁷⁰ CPT: 10. Általános Jelentés [CPT/Inf (2000) 13], 23. pont

⁷¹ Lásd még az ENSZ kínzás elleni egyezmény 10. és 16. cikkét.

6.1.9. Panaszmechanizmus

Az ENSZ kínzás elleni egyezmény 12. cikke szerint az „államnak gondoskodnia kell arról, hogy az illetékes szervek haladéktalanul és részrehajlás nélkül vizsgálatot folytassanak le minden olyan esetben, amikor ésszerű indokok állnak fenn annak a feltételezésére, hogy joghatósági területén valahol kínzási cselekményt követtek el”.

Magyarországon mindenkinek „joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely, közhatalmat gyakorló szervhez”.⁷²

Az OPCAT 4. cikk 2. pontjára figyelemmel, mely szerint a szabadságelvonás valamely személy olyan állami vagy magántulajdonú őrizetbe vételi környezetben történő elhelyezését jelenti, amelyet valamilyen „bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el”, az NMM a fogvatartási helyszíneket közhatalommal bíró szervezeteknek tekinti.

A rossz bánásmódok megelőzésének egyik leghatékonyabb eszköze, ha az illetékes szervek, különösen a fogvatartási helyek személyzete a szabadságuktól megfosztott személyek elhelyezéssel, illetve bánásmóddal kapcsolatos panaszairól mielőbb értesül, azokat ésszerű időn belül kivizsgálja és az orvoslásuk érdekében szükséges intézkedéseket haladéktalanul megteszi.⁷³

A látogatócsoporthoz információ gyűjtésként arról, hogy a fogvatartottak a panaszok előterjesztésének lehetőségéről és módjáról kellően tájékozottak-e. Az NMM fokozott figyelmet fordít az írástudatlan, a magyar nyelvet nem ismerő, életkoruk vagy valamely fogyatékoságuk folytán korlátozott kommunikációs képességgel bíró fogvatartottak panaszjoga érvényesülésének biztosítására. Megvizsgálják, hogy az ilyen fogvatartottak, illetve hozzátartozóik számára elérhető panaszmechanizmus a korlátozott kommunikációs képességből fakadó hátrányok hatékony ellensúlyozására alkalmas-e. Az intézményi ellátásban élő személyek kiszolgáltatott helyzetére, különösen az esetleges megtorlásokkal kapcsolatos aggodalmaira figyelemmel az NMM alapvető elvárása, hogy az egyes fogvatartási helyeken működő panaszmechanizmus az anonim beadványok előterjesztésének feltételeit is biztosítsa.

A látogatócsoporthoz egyrészt áttekintik a panaszkezelési eljárást, ami a panaszok regisztrációját, elintézésüknek időtartamát, orvoslásuknak és a panaszos tájékoztatásának módját foglalja magában, másrészt valamennyi fogvatartási helyen megvizsgálják, hogy a panaszjogukat gyakorló fogvatartottaknak, illetve hozzátartozóiknak nem kell-e megtorlástól tartaniuk.

6.2. Speciális típusú látogatások

6.2.1. Utánkövető látogatás

Az NMM szabadságuktól megfosztott személyekkel szembeni rossz bánásmód megelőzésére irányuló tevékenységének része az utóvizsgálat is. Az utóvizsgálat elsődleges célja, hogy információt gyűjtsön az NMM ajánlásainak végrehajtását célzó intézkedésekről.⁷⁴ További cél, hogy az NMM az érintett fogvatartási helyszínek személyzetét, illetve a hatóságokat az intézkedések végrehajtására ösztönözze.⁷⁵ Az utóvizsgálat alkalmas arra, hogy az NMM a fogvatartási helyszín személyzetével a korábbi látogatás tapasztalatait, illetve ezek fényében az intézkedéseik gyakorlati megvalósításának körülményeit is megvitassa.

Az NMM 2023-ben a Hajdú-Bihar Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben tett utánkövető látogatást. Az utóvizsgálat célja a 2021. július 14-én történt látogatásról készült jelentésben megfogalmazott ajánlások megvalósulásának ellenőrzése volt. Az NMM az utóvizsgálat során megvizsgálta, hogy az időközben újra engedélyezett személyes

⁷² Alaptörvény XXV. cikk

⁷³ Lásd még az ENSZ kínzás elleni egyezmény 13. és 16. cikkét.

⁷⁴ SPT: *Analytical self-assessment tool for National Prevention Mechanisms* (CAT/OP/1/Rev.1) 33. pont.

⁷⁵ Lásd: BIRK Moriz, ZACH Gerrit, LONG Debra, MURRAY Rachel, SUNTINGER Walter: *Enhancing impact of National Preventive Mechanisms – Strengthening the follow-up on NPM recommendations in the EU: Strategic development, current practices and the way forward*. Ludwig Boltzmann Institute & University of Bristol, May 2015, 10. oldal. Elérhető: http://www.bristol.ac.uk/media-library/sites/law/hric/2015-documents/NPM%20Study_final.pdf

látogatófogadásról milyenek a fogvatartottak tapasztalatai, milyen szabadidős programokon vehetnek részt, valamint a koronavírussal szemben milyen további intézkedéseket tett az intézet.

7. Az NMM jelentései

Az NMM látogatásáról jelentés készül, amely *„tartalmazza a feltárt tényeket, az ezeken alapuló megállapításokat és következtetéseket”*.⁷⁶ A jelentés borítóján a látogatás helyszínének megjelölésén túl az is feltüntetésre kerül, hogy azt az alapvető jogok biztosa az NMM feladatainak teljesítése – és nem pedig általános alapjogvédelmi tevékenysége – körében adja ki.

7.1. A jelentés előkészítése

Az OPCAT 21. cikkének 2. pontja értelmében az NMM *„által gyűjtött bizalmas információkat titkosan kell kezelni”*.

Az alapvető jogok biztosa *„eljárása során az annak lefolytatásához szükséges mértékben kezelheti mindazokat a személyes adatokat, valamint törvény által védett titoknak és hivatás gyakorlásához kötött titoknak minősülő adatokat, amelyek a vizsgálattal összefüggnek, illetve amelyek kezelése a vizsgálat eredményes lefolytatása érdekében szükséges”*⁷⁷

A látogatásban részt vevő munkatársak a megfigyeléseik és az általuk végzett mérések, illetve meghallgatások eredményeit összegző részjelentéseket, fényképfelvételeket és a látogatás során birtokukba került dokumentumokat, a közreműködő szakértők a szakvéleményüket a látogatás vezetőjéhez továbbítják. Személyazonosításra alkalmas adatokat sem a részjelentések, sem a szakvélemények nem tartalmaznak.

Miután az *„alapvető jogok biztosának a vizsgálata során beszerzett iratok és tárgyi bizonyítási eszközök nem nyilvánosak”*,⁷⁸ külső személyek számára sem a látogatás, sem az annak előkészítése során készült feljegyzések, illetve beszerzett dokumentumok sem az eljárás során, sem annak befejezését követően nem hozzáférhetőek.

7.2. Bevezetés

A jelentésnek ez a része röviden ismerteti az NMM feladatkörét, a látogatási helyszín kiválasztásának indokait és körülményeit, továbbá azokat az ismérveket, amelyek alapján a kiválasztott helyszínen az OPCAT 4. cikkének 2. pontja alapján szabadságelvonás történik. Tartalmazza a látogatás időpontját, a látogatócsoport tagjainak nevét és szakképzettségét, a vizsgálat módszerét. Miután az NMM megelőző célú monitorozó látogatása a fogvatartási helyszín működésére irányadó jogszabályok gyakorlatorientált felülvizsgálatát is magában foglalja, a bevezető rész az alkalmazott nemzeti és nemzetközi jogforrások, továbbá azon alapvető jogok felsorolását is tartalmazza, amelyeket a jelentés érint.

7.3. Szankció tilalma

A jelentés felhívja a figyelmet arra, hogy senki *„nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti”*.⁷⁹

---

⁷⁶ Ajbt. 28. § (1) bekezdés

⁷⁷ Ajbt. 27. § (1) bekezdés

⁷⁸ Ajbt. 27. § (3) bekezdés

⁷⁹ OPCAT 21. cikk 1. pont

7.4. Tényállás és megállapítások

Az NMM feladatainak ellátása szempontjából kiemelt fontosságú a látogatások során tapasztalt bánásmód, illetve a megfigyelt körülmények részletes leírása, bemutatása.

A tényállás tartalmazza a fogvatartási helyszín alapadatait, továbbá a látogatás során végzett azon megfigyelések, meghallgatások, illetve beszerzett adatok részletes leírását, amelyekre az NMM a megállapításait és az intézkedéseit alapozza.⁸⁰ A jelentés tervezetét a látogatás vezetője a látogatócsoport tagjai által készített részjelentések, valamint a közreműködő szakértő véleményének felhasználásával készíti elő. A háromszögelés (trianguláció) – a különböző személyektől származó információk (allegációk) és a dokumentumok összevetése – módszerének alkalmazása elősegíti az objektivitást.⁸¹

A jelentés megállapításai körében kell rámutatni az elhelyezési körülmények, illetve a bánásmód azon aspektusaira, amelyek alapvető joggal összefüggő visszásságot vagy annak veszélyét eredményezik.⁸² A megállapítások körében kell kifejezteni, hogy a feltárt, alapvető joggal összefüggő visszásság helytelen jogértelmezés eredménye, vagy valamely jogszabály felesleges, nem egyértelmű, esetleg nem megfelelő rendelkezésére, illetve az adott kérdés jogi szabályozásának hiányára vagy hiányosságára vezethető-e vissza.⁸³

Az ENSZ kínzás elleni egyezmény 16. cikke szerint az állam a „*joghatósági területén megtilt minden olyan egyéb cselekményt, amely kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetést vagy bánásmódot képez, de nem minősül az 1. cikkben meghatározott kínzási cselekménynek, és ha e cselekményeket közfunkciót ellátó személy vagy hivatalos minőségben eljáró bármely más személy vagy ilyen személy kifejezett vagy hallgatólagos ösztönzésére vagy ennek hozzájárulásával eljáró személy követi el*”. Az ENSZ kínzás elleni egyezmény az 1. cikk szerinti kínzásnak nem minősülő, rossz bánásmódot megvalósító „*egyéb cselekményt*” nem definiálja. Az „*egyéb cselekmény*” tilalma a nemzeti megelőző mechanizmust arra kötelezi, hogy a kínzás fogalomkörén kívül eső, de a szabadságától megfosztott személy számára szenvedést okozó bánásmód ellen is fellépjen.

A látogatások tapasztalatai szerint a fogvatartottak esetében nemcsak a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmába ütköző, hanem más alapvető jogaikkal összefüggő visszásságot okozó bánásmód, illetve elhelyezési körülmények elviselése is komoly fizikai és lelki megpróbáltatásokat okoz. Miután a szabadságuktól megfosztott személyek alapvető jogainak „*teljes tiszteletben tartása*” mindenkinek közös felelőssége,⁸⁴ az NMM feladatainak teljesítése körében kiadott jelentések a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozásán túlmenően, más alapvető joggal összefüggő visszásságokra, illetve azok veszélyére is felhívják az érintettek figyelmét.

Az alapvető joggal összefüggő visszásság, illetve annak veszélyének megállapítása során az NMM jelentése különösen az Emberi Jogok Európai Bírósága, a CPT, a Fogyatékosággal Élő Személyek Jogainak Bizottsága,⁸⁵ az ENSZ és az Európa Tanács más szerveinek, valamint az Alkotmánybíróságnak a jogértelmezésére hivatkozik.

Az elhelyezéssel, illetve a bánásmóddal kapcsolatos kritikai megjegyzéseken túlmenően a látogatás során észlelt pozitív gyakorlattal kapcsolatos megállapításokat is a jelentésnek ebben a részében kell bemutatni és értékelni.⁸⁶

7.5. Az NMM intézkedései

Az OPCAT 19. cikkének b) pontja alapján a nemzeti megelőző mechanizmust fel kell hatalmazni *ajánlások* megfogalmazására az „*illetékes hatóságok számára, hogy javítsák a szabadságuktól megfosztott személyek körülményeit és a velük való bánásmódot, és hogy*

⁸⁰ Lásd az alapvető jogok biztosa vizsgálatának szakmai szabályairól és módszereiről szóló 3/2015. (XI. 30.) AJB utasítás (a továbbiakban: 3/2015. (XI. 30.) AJB utasítás) 32. § (1) bekezdését.

⁸¹ SPT: *Analytical self-assessment tool for National Prevention Mechanisms* (CAT/OP/1/Rev.1) 26. pont.

⁸² 3/2015. (XI. 30.) AJB utasítás 33. § (1) bekezdés

⁸³ Lásd ezzel összefüggésben az ENSZ kínzás elleni egyezmény 11. cikkét.

⁸⁴ Az OPCAT preambuluma

⁸⁵ A 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény 34. cikk

⁸⁶ Lásd SPT: *Analytical self-assessment tool for National Prevention Mechanisms* (CAT/OP/1/Rev.1) 30. pont.

megakadályozzák a kínzást és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot vagy büntetést, figyelembe véve az Egyesült Nemzetek Szervezetének vonatkozó normáit”.

A jelentésnek ebben a részében kell megfogalmazni a látogatás során észlelt, az elhelyezéssel és a bánásmóddal összefüggésben feltárt, alapvető jogokkal összefüggő visszasságok orvoslása, illetve az alapvető jogok érvényesülését veszélyeztető körülmények megszüntetése érdekében szükséges intézkedéseket.⁸⁷ Valamennyi intézkedés kapcsán meg kell jelölni az Ajbt. azon rendelkezését, amely azt lehetővé teszi.⁸⁸

Az NMM ajánlásainak a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozásán túlmenően célja az is, hogy a szabadságuktól megfosztott személyek elhelyezési körülményeit és a velük való bánásmódot javítsa. Az NMM a látogatásokról szóló jelentésekben megfogalmazott intézkedésekkel nemcsak a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzésére, hanem a szabadságuktól megfosztott személyek más alapvető jogaival összefüggő visszasság, illetve az azok veszélyét eredményező körülmények és bánásmódok megszüntetésére és megelőzésére is törekszik.

A jelentésben egyértelműnek kell lennie, hogy az adott intézkedés mely alapvető joggal összefüggő visszasságra, illetve annak érvényesülését veszélyeztető körülményre vonatkozik.⁸⁹ Az intézkedést úgy kell megfogalmazni, hogy a különböző címzetteknek szóló intézkedések, illetve az egy címzettnek szóló különböző intézkedések elkülönüljenek.⁹⁰

7.5.1. Kezdeményezés

Ha az alapvető jogokkal kapcsolatos visszasságot a vizsgált hatóság saját hatáskörben meg tudja szüntetni, az NMM a vizsgált hatóság vezetőjénél kezdeményezheti annak orvoslását. Az ilyen kezdeményezés rövid úton – távbeszélőn, szóban vagy elektronikus levélben – is történhet. Ez esetben a kezdeményezés időpontját, módját és lényegét az ügyiraton rögzíteni kell. A vizsgált hatóság az ajánlással kapcsolatos érdemi állásfoglalásáról, illetve a megtett intézkedésről az annak kézhezvételétől számított harminc napon belül köteles tájékoztatni az NMM-et.⁹¹ Amennyiben a vizsgált hatóság a kezdeményezéssel nem ért egyet, azt a kézhezvételtől számított harminc napon belül, a véleményével ellátva, köteles a felügyeleti szervéhez felterjeszteni. A felügyeleti szerv a felterjesztés kézhezvételétől számított harminc napon belül az állásfoglalásáról, illetve a megtett intézkedéséről köteles az NMM-et értesíteni.⁹² Az NMM 2023-ban közzétett jelentéseiben megfogalmazott 105 kezdeményezésére azok címzettjei a törvényben előírt határidőn belül, érdemben reagáltak.

7.5.2. Ajánlás

Ha a lefolytatott vizsgálat arra a megállapításra jut, hogy az alapvető jogokkal kapcsolatos visszasságot a vizsgált hatóság saját hatáskörében nem tudja megszüntetni, az NMM annak orvoslására – a vizsgált hatóság egyidejű tájékoztatása mellett – ajánlást tehet a vizsgált hatóság felügyeleti szervének. A felügyeleti szerv az ajánlással kapcsolatos állásfoglalásáról, illetve a megtett intézkedésről annak kézhezvételétől számított harminc napon belül köteles az NMM-et értesíteni.⁹³ Felügyeleti szerv hiányában az NMM a vizsgált hatóság számára tesz ajánlást.⁹⁴ Az NMM látogatásokról szóló, 2023-ban közzétett jelentésekben megfogalmazott 28 ajánlásra a címzettek a törvényben előírt határidőn belül, érdemben reagáltak.

⁸⁷ 3/2015. (XI. 30.) AJB utasítás 34. § (1) bekezdés

⁸⁸ 3/2015. (XI. 30.) AJB utasítás 34. § (3) bekezdés

⁸⁹ 3/2015. (XI. 30.) AJB utasítás 34. § (2) bekezdés

⁹⁰ 3/2015. (XI. 30.) AJB utasítás 34. § (4) bekezdés

⁹¹ Ajbt. 32. § (1) és (2) bekezdése

⁹² Ajbt. 32. § (3) bekezdése

⁹³ Ajbt. 31. § (1) bekezdése

⁹⁴ Ajbt. 31. § (4) bekezdése

7.5.3. *Ügyészi fellépés kezdeményezése*

Az NMM alapvető joggal összefüggő visszásság esetén, annak orvoslása érdekében a legfőbb ügyész útján kezdeményezheti az ügyész fellépését. Ilyen esetben az ügyész a kezdeményezéssel kapcsolatos álláspontjáról, illetve esetleges intézkedéséről hatvan napon belül köteles az NMM-et értesíteni.⁹⁵ Az NMM 2023-ban ezzel a jogkörével nem élt.

7.5.4. *Bejelentés a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságnál*

Amennyiben a vizsgálat a személyes adatok védelméhez, illetve a közérdekű vagy a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való joggal összefüggő visszásságot észlel, az NMM bejelentéssel fordulhat a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósághoz.⁹⁶ Az NMM 2023-ban ezzel a jogkörével nem élt.

7.5.5. *Jogalkotás kezdeményezése*

Ha az NMM a rossz bánásmódnak vagy veszélyének megszüntetése érdekében valamely jogszabály módosítását, hatályon kívül helyezését vagy előkészítését javasolja, a megkeresett szerv az ezzel kapcsolatos állásfoglalásáról, illetve esetleges intézkedéséről hatvan napon belül köteles őt értesíteni.⁹⁷ Az NMM 2023-ban 9 jogalkotási kezdeményezést tett.

Az NMM 2023-ban közzétett jelentései a megtett intézkedések számával

Sorszám	A fogvatartási helyszín neve	Az intézkedések			
		száma összesen	címzettje		
			vizsgált intézmény ⁹⁸	felügyeleti szerv ⁹⁹	jogalkotás ¹⁰⁰
1.	Jelentés a Reménysugár Rehabilitációs Intézetben tett látogatás	10	6	4	0
2.	Jelentés a Tolna Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetéről	4	4	0	0
3.	Jelentés a Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon látogatásával	16	9	3	4
4.	Jelentés a Bács-Kiskun Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetéről	7	5	2	0
5.	Jelentés a Szentendrei Rendőrkapitányságon tett látogatásával összefüggésben	0	0	0	0
6.	Jelentés a Heves Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetéről	2	2	0	0
7.	Jelentés a Váci Fegyház és Börtönről	5	5	0	0

⁹⁵ Ajbt. 33. § (1) bekezdése

⁹⁶ Ajbt. 36. §

⁹⁷ Ajbt. 37. §

⁹⁸ Ajbt. 32. § (1) bekezdése

⁹⁹ Ajbt. 31. § (1) bekezdése

¹⁰⁰ Ajbt. 37. §

8.	Jelentés a Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézetéről (Baracsikai Objektum)	12	12	0	0
9.	Jelentés az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetéről	7	4	1	2
10.	Jelentés a Budapesti Javítóintézetéről	16	10	3	3
11.	Jelentés a Békéscsabai Rendőrkapitányság, a Békési Rendőrkapitányság, a Sarkadi Rendőrkapitányság és az Orosházi Rendőrkapitányság látogatásával összefüggésben	10	10	0	0
12.	Jelentés a Budapesti Fegyház és Börtön, mint a körszállítás végrehajtásának központi helyszínének látogatásával összefüggésben	16	0	16	0
13.	Jelentés a Győri Rendőrkapitányság, a Mosonmagyaróvári Rendőrkapitányság, a Kapuvári Rendőrkapitányság és a Csornai Rendőrkapitányság látogatásával összefüggésben	9	9	0	0
14.	Jelentés a Fejér Megyei Integrált Szociális Intézmény Polgárdi-Tekerespuszta telephelyének látogatásáról	4	4	0	0
15.	Jelentés a Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézetéről	5	5	0	0
16.	Jelentés a Zala Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetéről	1	1	0	0
17.	Jelentés a Békés Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetéről	2	2	0	0
18.	Jelentés a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet utóvizsgálatáról	7	6	1	0
19.	Jelentés a Hajdú-Bihar Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet utóvizsgálatáról	12	11	1	0
Összesen		145	105	31	9

7.6. Az NMM jelentésének közzététele

„Az alapvető jogok biztosának jelentése nyilvános. A nyilvánosságra hozott jelentése nem tartalmazhat személyes adatot, minősített adatot, a törvény által védett titkot és hivatás gyakorlásához kötött titkot.”¹⁰¹

Az NMM a látogatásáról szóló jelentéseket az érintett fogvatartási helyszín vezetőjének és az ajánlások címzettjeinek minden esetben megküldi.

Az NMM jelentéseit az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala honlapján digitális formában, bárki számára, korlátozástól mentesen, díjmentesen hozzáférhetővé kell tenni.¹⁰² Az NMM munkatársai az NMM jelentéseit magyar nyelven a címzetteknek való megküldését követően

¹⁰¹ Ajbt. 28. § (2) bekezdés

¹⁰² 3/2015. (XI. 30.) AJB utasítás 39. § (1) bekezdés

néhány napon belül a nyilvánosság számára¹⁰³ is hozzáférhetővé teszik.¹⁰⁴ Az NMM jelentését a kiadásától számított harminc napon belül az elektronikus gyűjteményben is közzé kell tenni.¹⁰⁵

Az NMM 2023-ban kiadott jelentései közül a következő jelentések tartalmát ismertetjük.

8. Szabadságuktól megfosztott személyek a meglátogatott fogvatartási helyszíneken

8.1. Büntetés-végrehajtási intézetben tartózkodó fogvatartottak

Az NMM 2023-ben 12 büntetés-végrehajtási intézet látogatásáról adott ki jelentést.

A koronavírus-járvány enyhülésével az NMM vizsgálatának fő célja a fogvatartottak napi elfoglaltságának, a személyes látogatófogadás újraindulásának és a járvánnyal szembeni további védekezés érdekében tett intézkedések monitorozása, a korábbi jelentések kapcsán ígért intézkedések ellenőrzése, illetve a nyári/téli fogvatartási körülmények megfigyelése volt.

8.1.1. Tolna Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben történt látogatás megállapításai

Az NMM 2021. októberében látogatott a Tolna Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe. A látogatás a koronavírus-járvány megelőzésével összefüggésben tett intézkedésekre fókuszált, és számba vette a fogvatartottak egészségügyi, pszichológiai ellátását és a kapcsolattartási lehetőségeket.

A vizsgálat időpontjában a 100 fő befogadására alkalmas intézetben 97 fogvatartott volt elhelyezve, a telítettség 97%-os volt. A látogatás napján 45 külföldi fogvatartott tartózkodott az intézetben. 2019-ben számos felújítás ment végbe az intézetben, így többek között az intézeti konyha, közösségi helyiségek és zárkák újultak meg. A látogatáskor nem volt COVID-fertőzött az intézetben. A fogvatartottak közül az első oltást 116 fő, a második oltást 91 fő, a harmadik oltást összesen 17 fő kapta meg. A személyi állomány mintegy 79%-a be volt oltva. A koronavírus-járvány miatt a körszállítás szünetelt, ehelyett célszállításokat hajtottak végre és előnyben részesítették a távmeghallgatást. A fogvatartottakat 1-12 férőhelyes zárkákban helyezték el. A fűtés és melegvíz-ellátás biztosított volt a zárkákban.

Egy zárka az intézetben

A külföldi fogvatartottak azt kifogásolták, hogy nem tudtak érdemben kommunikálni a személyi állomány tagjaival, ezért más fogvatartottak segítségét kérték a tolmácsoláshoz. Többen emiatt inkább nem is mondták el ezért a gondjaikat, nehogy a tolmácsoló fogvatartott tudomást szerezzen a problémáikról. Az NMM álláspontja szerint ezen feltárt körülmények a megalázó bánásmód tilalmába ütköztek.

¹⁰³ 3/2015. (XI. 30.) AJB utasítás 39. § (2) bekezdés

¹⁰⁴ <https://www.ajbh.hu/hu/opcat-jelentesek>

¹⁰⁵ 3/2015. (XI. 30.) AJB utasítás 39. § (3) bekezdés

A női fogvatartottak azt panaszolták, hogy az intézet vezetősége nem engedélyezte a hajszáritást. Az NMM megállapította, hogy ez a testi és lelki egészséghez való joggal összefüggő visszásságot okozott.

A fogvatartottak többsége a Skype-os kapcsolattartást vette igénybe, a másik legnépszerűbb kapcsolattartási forma a telefonhívás volt. A letéti pénzzel nem rendelkező fogvatartottak számára az intézet havonta 3x5 perc telefonálási lehetőséget biztosított. A látogatófogadások száma rendkívül alacsony volt.

A női fogvatartottak arra panaszkoztak, hogy nem vehettek részt a munkáltatásban. Az NMM ezzel kapcsolatban a megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot állapított meg.

A biztonsági osztályon tapasztalható munkaerőhiány miatt az egészségügyi osztály dolgozói arról számoltak be, hogy alkalmanként biztonsági feladatokat (pl. ruházatátvizsgálást) kellett végrehajtaniuk. Negatívan befolyásolja az egészségügyi személyzet és a fogvatartottak közötti bizalmi viszonyt, ha az egészségügyi személyzet biztonsági feladatokat lát el. Az NMM álláspontja szerint mindez a megalázó bánásmód tilalmába ütközött.

8.1.2. Bács-Kiskun Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai

A NMM 2019-ben, valamint 2021-ben látogatott a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe. Az NMM a 2019-es látogatás alatt a fogvatartottak elhelyezési körülményeit, az élelmezést, az orvosi és pszichológiai ellátást, a fogvatartottakkal való bánásmódot, a kapcsolattartási lehetőségeket, valamint a szabadidős tevékenységeket, a munkáltatást és oktatást vizsgálta, különös tekintettel a speciális fogvatartotti csoportokba tartozók (különösen a nők, köztük kisgyermekes anyák és csecsemők és a fiatalok) helyzetére. Az NMM 2021-ben fontosnak tartotta, hogy a speciális helyzetű fogvatartotti csoportok elhelyezési körülményeit monitorozza, különös tekintettel a koronavírus-fertőzés megelőzése érdekében hozott speciális intézkedésekre, valamint ezeknek a fogvatartottak mindennapi életére gyakorolt hatásaira.

2019-ben az intézet telítettsége 128%-os volt (288 fő 225 férőhelyen). 2021-re a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (továbbiakban: BVOP) férőhelybővítési programjának köszönhetően a telítettség 84,6%-ra csökkent (198 fő 237 férőhelyen).

A személyi állomány munkakörülményeinek kedvezőbbé tétele érdekében az intézet 2020-ban számos intézkedést tett, a szolgálati- és pihenőhelyek megújultak, a konyhákat jól felszerelték, a személyzet számára kondicionáló termet is kialakítottak. Mindemmellett aggodalomra adott okot az az intézetben még 2021-ben is követett gyakorlat, hogy a létszámhiány következtében esetenként a személyi állomány nem biztonsági munkakörben foglalkoztatott tagjai is elláttak biztonsági jellegű feladatokat.

Az intézet törekedett a fogvatartottak megfelelő szintű egészségügyi ellátására. A 2021-es látogatás tapasztalatai alapján a koronavírus-fertőzésben érintett fogvatartottak gyógyulása, a fertőzés terjedésének megakadályozása, valamint a mindennapi higiénia és tisztaság fenntartása érdekében a szükséges teendőket folyamatosan napirenden tartotta. Az NMM a látogatásai során a fogvatartottak pszichológiai ellátása kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt, de felhívta a figyelmet arra, hogy a világjárvány idején különösen fontos a megfelelő pszichológiai támogatás biztosítása mind a szabadságuktól megfosztott személyek, mind a személyi állomány tagjai számára.

Közös helyiség a II. Objektum anya-gyermek részlegén (2019)

A gyermekláthatásra szolgáló helyiség a II. Objektum anya-gyermek részlegén (2019)

Közös helyiség az anya-gyermek körleten (2021)

Anya-gyerek udvar (2021)

A koronavírus-járványra tekintettel a 2021-es látogatás idején a jogszabályok lehetővé tették a fogvatartottak munkáltatásban, oktatásban, képzésben, szabadidős tevékenységekben való részvételének korlátozását. Az NMM pozitívan értékelte, hogy a fogvatartottak számára szervezett szakkörök és foglalkozások többségét az intézet a járványhelyzetben is megtartotta, a szükséges megelőző és óvintézkedések betartásával. Felhívta a figyelmet arra, hogy az oktatásba és a szabadidős tevékenységekbe való bevonás különösen fontos a fiatalok esetében a gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogának biztosítása érdekében. Az NMM azt is szorgalmazta, hogy a járványveszély enyhülésével az intézet törekedjen a fogvatartottak, köztük a nők minél szélesebb körű munkáltatására.

A fogvatartottak élelméze kapcsán felhívta a figyelmet, hogy a kérdéskörben törvényben előírt rendeleti szintű szabályok megalkotására továbbra sem került sor.

A 2019-es látogatás idején a fogvatartottak többsége számára a látogatófogadás során nem biztosították a fizikai kontaktus lehetőségét. A telefonálás és levelezés ebben az időszakban is gyakori kapcsolattartási formák voltak, és szűk körben már biztosította az intézet az elektronikus kapcsolattartás lehetőségét is. 2021-ben a járványhelyzet miatt a fogvatartottak személyesen nem fogadhattak látogatókat. A kapcsolattartás a hozzátartozókkal telefon, Skype és levelezés útján történt.

Az NMM a 2019-es látogatás alapján megállapította, hogy az tény, hogy a fogvatartott nem kapta meg a levelét és tájékoztatást sem kapott a kézbesítés megtagadásáról, veszélyeztette a kapcsolattartáshoz való jog érvényesülését. Továbbá felhívta a figyelmet arra, hogy a telefonon és elektronikus úton megvalósuló kapcsolattartás nem tudja helyettesíteni azt, hogy a fogvatartottak személyesen is láthassák a hozzátartozóikat. A kapcsolattartás különböző lehetőségeinek korlátozására az egyes fogvatartottak esetében csak kellően differenciáltan, egyéni kockázatelemzést követően kerülhet sor, aminek elmaradása veszélyezteti a fogvatartott

magánélet és kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jogának, valamint az embertelen bánásmód tilalmának érvényesülését, különös tekintettel arra, hogy a fizikai érintkezés korlátozása nem csupán a fogvatartottak, hanem hozzátartozóik, köztük gyermekeik alapvető jogait is érinti. Emellett mind a fogvatartott nők, mint az intézeten kívül élő gyermekeik alapvető jogainak érvényesülését előmozdítaná, ha a bv. szervezet a fogvatartott nőket a gyermekeikkel való kapcsolattartásban aktívan segítené.

Az NMM mindkét látogatás során azt tapasztalta, hogy a II. Objektum anya-gyermek részlegén a fogvatartott anyák gyermekükkel való együttes elhelyezése, az elhelyezés körülményei, a csecsemők számára biztosított egészségügyi ellátás, valamint az anyával együttesen elhelyezett gyermek és hozzátartozói számára biztosított ún. „gyermekláthatás” jó gyakorlatként értékelhető.

8.1.3. A Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Baracscai Objektumában lefolytatott vizsgálat megállapításai

A NMM 2019-ben, valamint 2021-ben látogatott a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Baracscai Objektumába.

Az NMM a 2019-es látogatás alatt számba vette a fogvatartottak elhelyezési körülményeit, a fogvatartottakkal való bánásmódot, a kapcsolattartási lehetőségeket, szabadidős tevékenységeket, munkáltatást, oktatást, orvosi és pszichológiai ellátást, ételmezést. A 2021. évi látogatás során az előző vizsgálat fontosabb szempontjai mellett az NMM kitért a koronavírus-járvány okozta rendkívüli helyzettel kapcsolatos intézkedésekre is.

2019-ben az Objektum telítettsége 125%-os volt (764 fő 607 férőhelyen), ami meghaladta az országos átlagot. 2021-re a BVOP férőhelybővítési programjának köszönhetően a telítettség 94%-ra csökkent (872 fő 927 férőhelyen). Az intézet saját intézkedési tervvel rendelkezett, amely előírta a védőeszközök használatának rendjét, a fertőtlenítési feladatokat, a külső kontaktusok számának csökkentését. A látogatás napjáig a koronavírus-járvány a személyi állomány 223 tagját érintette. A látogatás időpontjában 14 fő tartózkodott otthon, 5 dolgozó igazoltan pozitív 22 fertőzött volt, 7 fő kontaktszemély volt, 2 fő tünetekkel maradt távol. Összesen 61 fő gyógyult ki a fertőzésből. A fogvatartottak között 2 igazolt pozitív eset fordult elő a látogatás időpontjáig, a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ Tököli Telephelyére 10 fertőzött fogvatartottat szállítottak át. Az intézetben az összes belépő testhőmérsékletét megmérték. Minden befogadásra váró fogvatartottat teszteltek vagy 14 napra elkülönítettek. A belépési pontoknál kézfertőtlenítőket helyeztek el. A fogvatartottak és a dolgozók is megkapták a szükséges védőfelszereléseket. A fogvatartottak kifogásolták, hogy nem mindig jutott elegendő fertőtlenítőszer a zárkák takarítására és a saját samponjukat, tusfürdőjüket kellett használniuk. A fogvatartottakat a reintegrációs tisztek személyesen tájékoztatták a koronavírusjárvánnyal kapcsolatos tudnivalókról és a zártláncú TV-hálózaton és a faliújságon is olvashattak információkat az aktuális járványügyi helyzetről. Az intézet call-centert működtetett, ahol a hozzátartozók kaptak felvilágosítást.

A fogvatartottak zárkái több esetben leromlott állapotban voltak, a padló töredezett volt, a falak penészesek és koszosak voltak és a melegvíz-ellátás sem volt folyamatos. A fogvatartottak arra panaszkodtak, hogy csak 20 óra után kapcsolták be a klimatizációt (fűtést), addig fáztak nap közben.

Tizenegyházas zárka (2021)

A fogvatartottak 2019-ben és 2021-ben is panaszolták a személyi állomány tagjainak viselkedését. A fogvatartottak szerint az őrök lekezelő, lealacsonyító hangnemben beszéltek velük, tegezték őket, bántalmazással fenyegettek, esetenként tettelesen is bántalmazták őket. A személyi állomány létszámában – főleg a biztonsági és büntetés-végrehajtási osztályok felügyelői státuszaiban – hiány mutatkozott 2019-ben és 2021-ben is, a túlórák száma magas volt, ami hatással lehetett a fogvatartottakkal szembeni bánásmódra. Az intézet javította a személyi állomány munkavégzési körülményeit az irodák klimatizálásával, munkaeszközök és új bútorok beszerzésével.

A fogvatartottak kifogásolták, hogy az intézet nem biztosított számukra megfelelő szabadidős programokat. Szóvá tették, hogy a kiétekezőboltba sem jutottak le hetente.

Az intézet munka- és oktatási lehetőséget biztosított a fogvatartottaknak. Alap-, középfokú és szakképzésben vehettek részt, pl. pék és építőanyagmozgató képesítést szerezhettek.

A fogvatartottak különböző módokon tarthatták a kapcsolatot hozzátartozóikkal: Skype és telefonhívások, levél- és csomagküldés, fogadás. A fogvatartottak egy része előrelépésnek tartotta a Skype-os kapcsolattartást, de mások szerint a személyes látogatófogadást nem tudja pótolni ez a kapcsolattartási mód. A megkérdezett fogvatartottak örültek a Skype-hívási lehetőségnek.

Mind a 2019-es, mind a 2021-es látogatás során a fogvatartottak azt állították, hogy az egészségügyi személyzet lekezelő és cinikus hangnemben bánt velük, nem kapták meg a kért fájdalomcsillapítót és lassan jutottak el a vizsgálatokra. Az intézet nem rendelkezett állandó szerződéssel foglalkoztatott orvossal. A pszichológusi státuszok 2019-ben és 2021-ben is teljes mértékben fel voltak töltve. A fogvatartottak szerint a pszichológusok elérhetőek voltak.

8.1.4. Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai

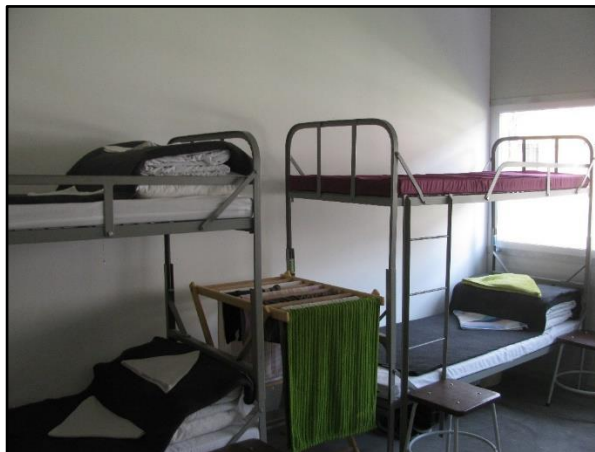
Az NMM feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa és három munkatársa 2021-ben az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetbe látogatott. A látogatás célja a járvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a bevezetett korlátozások hogyan érintették a fogvatartottak mindennapi életét.

Az intézetben a korábbi időszakban végzett férőhely-bővítések, valamint a 2020 folyamán az országos férőhely-bővítési program keretében kiépített új, könnyűszerkezetes objektum átadását követően nőtt a férőhelyek száma, ezért a látogatás idején az intézetben nem volt túltelítettség. A létesítmény befogadási kapacitása 1 186 fő volt, a látogatás napján az intézetben 1 111 fogvatartott tartózkodott, ami 93,68%-os telítettséget jelentett.

Az intézet parancsnoka intézkedéseket tett a védőfelszerelések és fertőtlenítőszeres biztosítása, valamint a fertőzés megelőzése érdekében, követte a fertőzés gyanú és az igazolt fertőzés esetén alkalmazandó protokollt. Az intézetben a látogatás napjáig a fogvatartottak

közül 83, a személyi állomány körében 58 fertőzött személyt találtak. Az intézetben – a járványhelyzetre tekintettel hozott speciális jogszabályokkal összhangban – korlátozták a fogvatartottak egyes jogait.

A csoportos szabadidős programok számát minimalizálták, és kisebb csoportokban valósították meg. Az oktatás és a munkáltatás megszervezését befolyásolta a járvány, az oktatásban való részvételt elsősorban a tanárok személyes jelenléte nélkül biztosították. A szakmaképzés gyakorlati óráin került sor jelenléti oktatásra a fertőzés megelőzését szolgáló intézkedések alkalmazása mellett.

**Egy zárka a könnyűszerkezes épületben
Állampusztán**

Szabadtéri sportolási lehetőség Solton

Az intézetben látogatók fogadására nem volt lehetőség. A fogvatartottak ennek kompenzálásaként megemelt telefonálási időtartamot, valamint elektronikus kapcsolattartást vehettek igénybe.

Az NMM alapvető jogokat érintő visszasságokat tárt fel a személyi állomány túlterheltségével, egyes körleteken az elhelyezés körülményeivel, a személyi higiénia feltételek biztosításának hiányosságával, a gyógyszerek biztosításával, valamint a szabálysértési elzárást töltő fogvatartottak helyzetével összefüggésben.

8.1.5. A Zala Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai

Az NMM 2021. október 14-én látogatott a Zala Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe. A vizsgálat a koronavírus-járvány terjedésének megelőzésével kapcsolatban tett intézkedésekre, a fogvatartottak egészségügyi és pszichológiai ellátására és a látogatófogadás hiányát helyettesítő kapcsolattartási lehetőségekre fókuszált.

Folyosóra kihelyezett fertőtlenítő szőnyeg

Fogvatartási részleg az intézményben

A látogatás napján az intézetben 96 fogvatartott tartózkodott, a telítettség 94%-os volt. A járvány kitörése óta a látogatás időpontjáig az intézetben 6 fogvatartott és 6 személyi állományi tag fertőződött meg. A fogvatartottak 79%-a, a személyi állomány tagjainak 75%-a kapott oltást. Az intézetben 2020-ban nem volt koronavírus-fertőzés gyanús fogvatartott. A fogvatartottak jellemzően Sinopharm és Sputnik vakcinákat kaptak.

A látogatás idején a személyi állomány tagjainak szájmascskot és gumikesztyűt kellett viselniük. Az intézet biztosította a kézfertőtlenítés lehetőségét a fogvatartottak és a személyi állomány tagjainak is.

A fogvatartottak heti öt alkalommal zuhanyozhattak. A zárkákban nem volt meleg víz, de naponta két alkalommal kannákban kaptak meleg vizet a fogvatartottak. Az intézet zárkáinak mérete megfelelt a jogszabályi előírásoknak.

A látogatófogadó helyiséget átalakították, amely a látogatáskor Skype-teremként funkcionált. A fogvatartottak körében népszerű volt a Skype-hívás, mivel sok hozzátartozó számára nehézséget jelentett volna a Zalaegerszegrre utazás.

Több fogvatartott kifogásolta, hogy csak kevés programmal tudták tölteni az idejüket. Az NMM megállapította, hogy a fogvatartottak megalázó bánásmód elleni jogának érvényesülését veszélyeztetheti, ha a fogvatartottak számára kevés programot biztosítanak. A fogvatartottak orvosi és pszichológiai ellátásával kapcsolatban a vizsgálat nem tárt fel alapvető joggal összefüggő visszasságot.

8.1.6. A Békés Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai

Az NMM feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa és három munkatársa 2021. július 22-én látogatott a Békés Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe.

A létesítmény befogadási kapacitása a látogatás idején 107 fő volt. A látogatás napján 96 fogvatartott tartózkodott az intézetben, ami 89 %-os telítettséget jelentett.

A látogatás célja a járvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a fogvatartottak mindennapi életét és a kapcsolattartáshoz fűződő jogait a járványhelyzet miatt elrendelt korlátozások hogyan érintették.

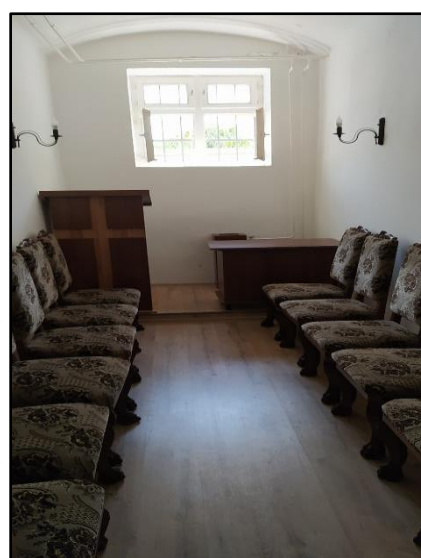
A látogatás napján az intézetben sem a fogvatartottak körében, sem az állomány tagjai között nem volt fertőzött személy. Az intézetben – a járványhelyzet miatt létrehozott speciális jogszabályokkal összhangban – korlátozták a fogvatartottak kapcsolattartási lehetőségeit. A csoportos programokat kisebb létszámmal és a távolságtartási szabályok betarthatósága esetén engedélyezték, illetve az oktatást és a szakmaképzést átmenetileg szüneteltették.

A látogatófogadást 2021. július 1-től újra engedélyezték, ez azonban a fogvatartottak számára havonta lehetséges Skype beszélők számának csökkentésével együtt járó lehetőség volt.

A fogvatartottak a kapcsolattartásra kiható korlátozó intézkedések kompenzálására hosszabb időtartamban telefonálhattak, valamint az elektronikus kapcsolattartást is igénybe vehették.

A látogatócsoport kifogásolta, hogy az intézetben biztosított étkezések során nem jutottak megfelelő minőségű és mennyiségű ételhez a fogvatartottak, ami az ott elhelyezett személyek testi és lelki egészséghez való jogát veszélyeztette. A NMM felhívta a figyelmet arra, hogy a jobb minőségű ételmezésnek pozitív hatása van a fogvatartottak hangulatára, ami hozzájárulhat az egymás közötti, illetőleg a személyi állománnyal való kapcsolatukban kialakuló konfliktusok csökkenéséhez.

Kifogásolta a látogatócsoport a melegvíz-ellátás biztosításának körülményeit is, figyelemmel a járványhelyzetre, illetve aggályosnak találta a fogvatartott nők helyzetét az intézetben létező munkáltatási lehetőségekkel kapcsolatban.

Egy karanténzárka és a kápolna helyisége az intézetben

Az elhelyezési körülmények és a fogvatartottak kapcsolattartásra vonatkozó jogai mint a hozzátartozókkal vagy egyéb regisztrált kapcsolattartókkal és a jogi képviselővel való kapcsolattartás vonatkozásában alapvető jogokat érintő visszasságot nem tárt fel a látogatás, azonban az NMM felhívta a figyelmet arra, hogy üdvözlőné azt a lehetőséget, ha a Skype és a személyes látogatófogadás párhuzamosan megvalósítható kapcsolattartási formák maradnának az intézetben tapasztalt gyakorlattal ellentétben, ami az elektronikus beszélők lehetséges alkalmainak számát csökkentette, ha a fogvatartott személyes látogatást kért.

8.1.7. A Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai

A nemzeti megelőző mechanizmus 2022. május 17-én utóvizsgálatot végzett a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben. Az utóvizsgálat célja a 2020. évi látogatás kapcsán megfogalmazott ajánlások megvalósulásának ellenőrzése, illetve az azóta eltelt időszak monitorozása volt. A 2020. évi jelentésében az NMM ajánlást tett arra, hogy a fogvatartotti Skype-hívások lehetősége a veszélyhelyzet megszűnését követően is elérhető legyen. Felkérte továbbá az intézet parancsnokát, hogy vizsgálja felül és pontosítsa egy parancsnoki rendelkezés azon mondatát, amely szerint a „nem kívánatos cselekményt” elkövető fogvatartottak esetében a Skype-hívások engedélyezését megelőző háromhónapos időszak újrakezdődött. Az NMM mindkét ajánlását elfogadta az intézet vezetősége. A Skype-hívások igénybevételére a veszélyhelyzet megszűnése után is lehetősége volt a fogvatartottaknak. A vonatkozó

parancsnoki rendelkezés módosítása is megtörtént, így az NMM korábbi jelentésében tett ajánlásai megvalósultak.

Az intézet teljes befogadóképessége 889 fő volt, amelyből a látogatás napján 873 hely volt kihasználva, így a telítettség 98,2% volt. Időközben bővült az intézet férőhelyeinek száma: a könnyűszerkezetes „C” épületben 440 fogvatartott elhelyezésére volt lehetőség 3-6 fős zárkákban.

A férőhelybővítést indokolta az is, hogy időközben bővült az intézet profilja, mivel itt hajtották végre a Baranya megyei fogvatartottak elzárás büntetését. Az első látogatás óta az összes nevelői státuszt sikerült feltölteni. Az NMM megállapította, hogy a 2020. évi látogatáskor tapasztalható túlszűfoltás megszűnt.

Az intézet kapacitásbővítésével nem járt együtt a fegyelmi zárkák bővítése, ezért a mintegy 900 fős fogvatartotti létszámhoz 5 db fegyelmi zárka társult. Ideális esetben 15-20 db zárkával lett volna végrehajtható a fogvatartottak elkülönítése. Az NMM javaslatot tett több fegyelmi zárka kijelölésére.

Az intézet többfajta diétát biztosított a fogvatartottak részére, de nem volt elérhető a vegetáriánus étkezés lehetősége.

Több fogvatartott kifogásolta, hogy nem volt folyamatos a melegvíz-ellátás az „A” és „B” épületekben.

A fogvatartottak és a hozzátartozóik közötti leggyakrabban használt kapcsolattartási mód a Skype és a telefon volt. 2022 májusától újból lehetőség volt a látogatófogadásra. A fogvatartottak azt kifogásolták, hogy a látogatófogadás során csak plexifallal elválasztva találkozhattak a családtagjaikkal.

Skype beszélő munkaállomás az intézetben (2020)

Az intézet női varrodája (2022)

Az egészségügyi ellátással kapcsolatban több fogvatartott panaszolta, hogy nem, vagy csak jóval később kapták meg a gyógyszereiket, továbbá az is, hogy az egészségügyi dolgozók lekezelő módon viselkedtek velük.

2021-ben az intézetben egy fogvatartott véget vetett az életének. A veszélyeztetett fogvatartottak kiszűrése és védelme csak akkor lehet hatékony, ha a pszichológusok megfelelő létszámban vannak jelen.

Az intézet olyan szakmaképzéseket biztosított a fogvatartottak számára, amelyekkel a szabadulásuk után gyorsan el tudnak helyezkedni. Az indított képzések között megtalálható volt a divatszabó, kőműves, festő-mázoló, szociális gondozó és ápoló, burkoló és a kertész képzés.

Néhány fogvatartott elmondása szerint a szabadidős programokról csak akkor értesültek, ha az intézetben valamilyen ellenőrzést tartottak, így azokon nem is tudtak részt venni.

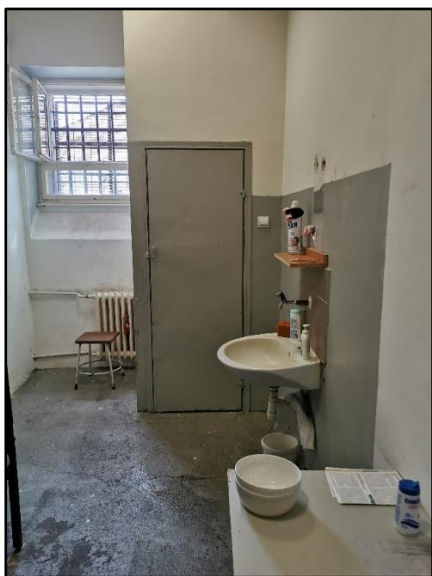
8.1.8. A Hajdú-Bihar Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben lefolytatott vizsgálat megállapításai

Az NMM 2023. március 21-én utóvizsgálatot végzett a Hajdú-Bihar Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben. Az utóvizsgálat célja a 2021. július 14-én történt látogatásról készült jelentésben megfogalmazott ajánlások megvalósulásának ellenőrzése volt. Az NMM az utóvizsgálat során megvizsgálta, hogy az időközben újra engedélyezett személyes látogatófogadásról milyenek a fogvatartottak tapasztalatai, milyen szabadidős programokon vehetnek részt, valamint a koronavírussal szemben milyen további intézkedéseket tett az intézet.

A látogatás napján a 180 fős befogadóképességű intézetben 214 fogvatartott volt elhelyezve, így az intézet 119%-osan túltelített volt. A fogvatartotti zárkák életterének nagysága megfelelt a jogszabályi előírásoknak. A fogvatartottak arról számoltak be, hogy időről időre előfordultak csótányok és poloskák a zárkákban, de arról is, hogy ezekben az esetekben az intézet azonnal gondoskodott a kártevőirtásról.

A zárkákra általánosan a leromlott állapotban volt jellemző: a falak penészesek, a WC-csészék körül a falak rossz állapotúak voltak, a padlózat elhasználódott és megkopott. Az NMM 2021. évi vizsgálatáról készült jelentés ajánlása alapján a csapokról hiányzó tekerőgombokat és kifolyócsöveket pótolták, azonban a zárkák leromlott állapota továbbra is kifogásolható volt.

Egy fiatalkorú fogvatartottat egyedül helyeztek el egy helyiségben, amely korábban egészségügyi elkülönítő volt és az elhelyezési körülményei nem voltak megfelelőek.

Zárkabelső

Ázásnyomok

Az energiaárak emelkedése miatt az intézetekben költségcsökkentési intézkedéseket vezettek be, így – többek között – a fogvatartottak legfeljebb 500 W teljesítményű vízforralókat használhattak, és a nagyobb teljesítményű készülékeket, amelyeket az intézettől vásároltak vagy béreltek le kellett adniuk. A látogatáskor több fogvatartott kifogásolta, mivel a megelőző néhány napban nem volt meleg víz az intézetben, hogy nem használhatták a korábban beszedett vízforralókat abban az időszakban sem, amikor a meleg víz nem volt biztosított.

A vízfelhasználás racionalizálása érdekében csak a fiatalkorú, a női és a dolgozó fogvatartottak fürödhetek minden nap, a többi fogvatartott csak heti három alkalommal. A fogvatartottak egy része azt is panaszolta, hogy télen fáznak a zárkában, mivel a fűtés nem volt megfelelő. A külföldi fogvatartottak arra panaszkodtak, hogy a személyi állomány tagjaival nem tudtak beszélni, és olyan fogvatartottakkal kerültek egy zárkába, akikkel nem tudtak kommunikálni az általuk beszélt nyelven.

A személyi állomány tagjai túlterheltek voltak, a bv. intézményrendszer egészét érintő átalakulások nem voltak kedvező hatással az állomány munkamoráljára.

Az EFOP munkáltatásban részt vevő fogvatartottak közül sokan a zárkán belül végezték el a munkát. Az NMM javaslatot tett arra, hogy az EFOP munkáltatásban részt vevő fogvatartottak a zárkájukon kívül tölthessék azt az időt, amíg dolgoznak.

A személyes látogatófogadást igényelték a fogvatartottak és kifogásolták, hogy a látogatófogadás során semmilyen fizikai kontaktust nem tettek lehetővé a hozzátartozóiktól őket elválasztó plexi falak. Az NMM 2021. évi ajánlása alapján a továbbiakban nem csökkentették az elektronikus kapcsolattartási lehetőségek száma azon fogvatartottak esetében, akik igénybe vették a látogatófogadást.

A fogvatartottak testi és lelki egészséghez való jogának érvényesülését veszélyeztette, hogy a pszichológusi iroda kis alapterülete miatt nehézségekbe ütközött a csoportfoglalkozások megszervezése.

8.2. Szociális intézményekben élő ellátottak

8.2.1. A Reménysugár Habilitációs Intézetben tett látogatás tapasztalatai

A NMM feladatait ellátó alapvető jogok biztosának munkatársai, valamint az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala által megbízott pszichiáter szakértő a Civil Konzultációs Testület tagjának javaslatára előre be nem jelentett látogatást tettek a Reménysugár Habilitációs Intézetben¹⁰⁶.

A meglátogatott intézmény súlyos és halmozott fogyatékossgal élő ellátottak, közöttük autizmus spektrum zavarral élő személyek részére nyújtott ápoló-gondozó ellátást. A Sziporka lakóegységben eredetileg az önállóbb életre felkészítés jegyében helyeztek el ellátottakat, de a kitűzött célokhoz képest alacsonyabb színvonalú ellátás valósult meg.

Az intézetben jelentős volt a munkaerőhiány, amely a dolgozók túlterheltségéhez, a feladatellátás minőségének csökkenéséhez vezetett. A fejlesztések, foglalkozások, az autizmus specifikus beavatkozások elmaradtak. Az anyagi ösztönzők hiánya, a szakmai továbbképzések elmaradása a dolgozók kiégésének veszélyét jelentette. Az anyagi- és humán erőforrások hiánya miatt az intézet korábban komoly fejlesztést biztosító lehetőségei (hidroterápiás medence, vízágy) kihasználatlanok voltak.

Az intézet a dolgozók alacsony száma miatt egy lakóegységet lezárt, és a lakók felügyeletét a többi lakóegységben oldotta meg, ami zsúfoltabb elhelyezést jelentett. Volt olyan lakóegység, ahol az állandó éjszakai felügyelet nem valósult meg.

Lakószoba a Sziporka lakóegységben

Fejlesztőszoba

A személyi állomány létszámának kritikus szintre csökkenése ellenére az ellátottak megfelelően gondozott állapotban voltak. Az ellátottak számára sokat jelentett a hozzátartozók rendszeres látogatása, amit az intézet igyekezett biztosítani a koronavírus járvány időszakában is, amikor az lehetséges volt. A szülők telefonon is bármikor elértek a gondozókon keresztül, az ellátottakat. Az NMM meglátása szerint a hozzátartozók panaszainak jelzésére biztosítani

¹⁰⁶ Az NMM AJB-1541/2023. sz. jelentése.

kell a megfelelő csatornákat, a panaszok névtelenül történő jelzésére javasolt az intézetben jól látható helyen panaszládát elhelyezni.

8.2.2. A Fejér Megyei Integrált Szociális Intézmény Polgárdi-Tekerespuszta telephelyének látogatásáról készült jelentés főbb megállapításai

Az NMM a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet hatálya alatt tett látogatást a Fejér Vármegyei Integrált Szociális Intézmény Polgárdi – Tekerespuszta telephelyén.¹⁰⁷ A telephely a lakott területtől távol, a vasúttól gyalog, vagy biciklivel megközelíthető helyen, mezőgazdasági területek mentén helyezkedett el, ahol a lakók megszokták azt, hogy bármikor szabadon kimehetnek az intézményből, és elintézzhetik a mindennapi ügyleteiket. A látogatáskor a telephelyre vonatkozóan is érvényben lévő kijárási- és látogatási tilalom alkalmazkodást követelt részükről, amelynek igyekeztek türelmesen eleget tenni. A látogatás a megváltozott körülményekre tekintettel monitorozta a lakók napi tevékenységét és a hozzátartozóikkal történő kapcsolattartását. A látogatás további fókuszpontja volt, hogy az intézményben elhelyezett ellátottak védelme a COVID-19 vírusfertőzés szempontjából minden tekintetben biztosított-e. Megvizsgálta, hogy a telephely rendelkezik-e elegendő mennyiségű védőeszközzel, fertőtlenítő szerrel, és hogy azok használata során a vonatkozó útmutatások szerint jár-e el. A vizsgálat emellett hangsúlyt fektetett arra is, hogy az ellátottak egészségügyi ellátása a járvány időszakban megfelelően zajlott-e, és ellenőrizte a lakók ellátásának tárgyi és személyi körülményeit.

A COVID-19 járvány időszakában a telephelyen tett látogatás célja elsősorban az volt, hogy az intézményi keretek között élő ellátottak körülményeit a járványhelyzetre tekintettel vizsgálja. A látogatócsoport tapasztalata alapján az ellátottak – bár nehezen viselték, hogy nem mehetnek el a telephely kapuján kívülre – ilyen körülmények között is jól érezték magukat az otthonban, feszültségnek nyoma sem volt.

A telephely minden szükséges óvintézkedést megtett annak érdekében, hogy a COVID-19 fertőzést távol tartsa. A személyzet tagjai a veszélyhelyzettel együtt járó korlátozásokat és a fertőzés megelőzés miatt előírt intézkedéseket – a fertőtlenítés, a gyakori kézmosás szükségességét – empátiával magyarázták el a lakóknak, és figyelemmel voltak az aggodalmaikra, kérdéseikre is. A telephely dolgozói gondot fordítottak arra is, hogy ők maguk ne vigyék a vírust a munkába járás során az otthonba.

A látogatás elsősorban az ellátottak járványhelyzetben fennálló körülményeit vizsgálta, az interjúk tapasztalatai alapján azonban észrevételeket tett a gondnokság intézménye és az ellátottak önállóbb életlehetőségei tekintetében is. A telephely tárgyi és személyi körülményeinek vonatkozásában tett megállapítások az alapvető jogok biztosa AJB-1263/2021. számú jelentésében foglalt intézkedésekre utalnak. Figyelemmel arra, hogy a lakhatásra nem alkalmas épület miatt fennálló zsúfoltság, és a szakképzett személyzet hiánya az ellátottak alapjogainak érvényesülését veszélyezteti, az NMM a jelentését a SZGYF részére is megküldte annak érdekében, hogy a fenti számú jelentésben foglalt intézkedések megvalósításának fontosságára ismételten felhívja a figyelmet.

---

¹⁰⁷ Az NMM AJB-1055/2023. sz. jelentése.

Szoba az izolációs részlegen

Fürdő az izolációs részlegen

Emellett az NMM megjegyezte, hogy – a CRPD 12. cikkét¹⁰⁸ is szem előtt tartva – a gondnokság alatt álló személyek számának csökkentése, a támogatott döntéshozatalra történő áttérés kívánatos folyamat, amit minden konkrét esetben támogatni kell. A CRPD-nak történő megfelelés hiánya az ellátottak emberi méltóságához fűződő jogával összefüggésben visszasság veszélyét rejti magában

8.3. Gyermekvédelmi intézményekben élő ellátottak

8.3.1. A Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon látogatásának megállapításai

Az NMM munkatársai és a megbízott orvosszakértő előre be nem jelentett látogatást tett a Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthonban¹⁰⁹. A látogatás célja az általános bánásmód vizsgálatán túl a COVID-19 fertőzés terjedésének megakadályozása érdekében hozott intézkedések hatásának ellenőrzése volt.

¹⁰⁸CRPD 12. cikk A törvény előtti egyenlőség

1. A részes államok újólag megerősítik, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek joguk van ahhoz, hogy a törvény előtt mindenhol személyként ismerjék el őket.

2. A részes államok elismerik, hogy a fogyatékossgal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a jog-, illetve cselekvőképesség.

3. A részes államok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek cselekvőképességének gyakorlásához esetlegesen szükséges segítség hozzáférhetővé váljon.

4. A részes államok biztosítják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó valamennyi intézkedés, a nemzetközi emberi joggal összhangban, megfelelő és hatékony biztosítékokat tartalmaz a visszaélések megelőzésére. Az ilyen biztosítékok garantálják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó intézkedések tiszteletben tartják a személy jogait, akaratát és választásait, összeférhetetlenségtől és indokolatlan befolyástól mentesek, arányosak és a személy körülményeire szabottak, a lehető legrövidebb időre vonatkoznak, továbbá, hogy a hatáskörrel rendelkező, független és pártatlan hatóság vagy igazságügyi szerv rendszeresen felülvizsgálja azokat. A biztosítékok azzal arányosak, amilyen mértékben az adott intézkedések érintik a személy jogait és érdekeit.

5. E cikk rendelkezéseire figyelemmel a részes államok minden megfelelő és hatékony intézkedést megtesznek a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogának biztosítására a tulajdonhoz való joghoz és az örökléshez való joghoz, saját pénzügyeik ellenőrzéséhez, továbbá bankkölcsönhöz, jelzáloghoz és más pénzügyi hitelhez való egyenlő hozzáféréshez, illetve biztosítják, hogy a fogyatékossgal élő személyeket önkényesen ne foszthassák meg vagyonuktól.

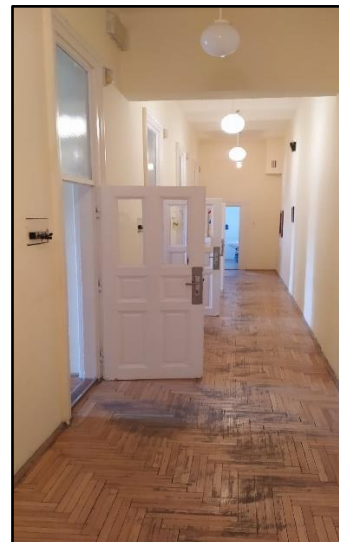
¹⁰⁹ Az NMM AJB-1356/2023.sz. jelentése.

Intézeti folyosó boxzákkal

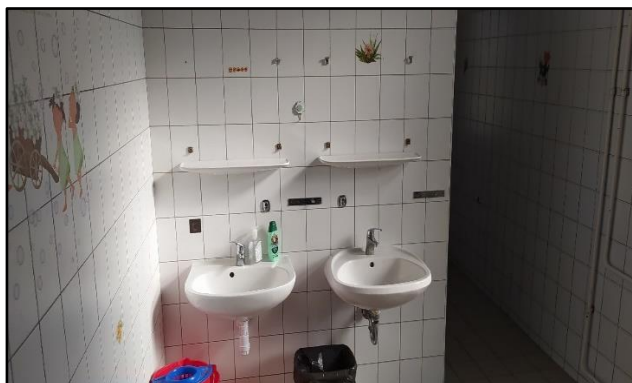
Kétágyas háló

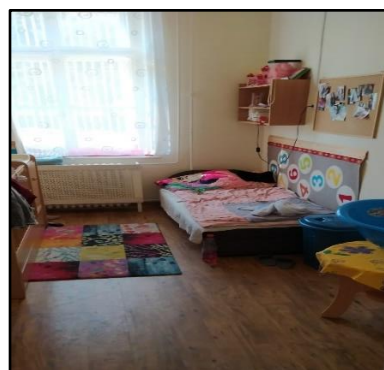
Kopott parkettájú folyosó

A látogatás napján a 84 férőhelyes intézet 70%-os kihasználtsággal működött. A javítóintézeti nevelési egységben 2-2 csoport fogadta az előzetes letartóztatásba helyezett és a javítóintézeti nevelésre utalt lányokat. Speciális gyermekotthoni ellátásban részesülő gyermekek 3 csoportba voltak besorolva, a nyolcadik csoportban anyák és gyermekeik együttes elhelyezésére volt lehetőség. A 8 csoportban 55 gyermek és fiatal felnőtt ellátását biztosították, akik közül hárman engedély nélkül voltak távol. Hivatalosan azonban 59 főre volt feltöltve az intézet a kettős nyilvántartások miatt. Az NMM felhívta a figyelmet arra, hogy szükséges lenne összhangot teremteni a tényleges létszám adatok, a nyilvántartott létszám és az elhelyezésre rendelkezésre álló csoportonkénti férőhelyek között.

Az NMM megállapította, hogy a javítóintézetek rendtartásáról szóló 1/2015. (I. 14.) EMMI rendeletben (a továbbiakban: Rendtartás), illetve a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998 (IV. 30.) NM rendeletben meghatározott létszámminimum és képesítési követelmények néhány esetben nem teljesültek. Aggodalomra adott okot, hogy a szakszemélyzet mintegy negyede igen jelentős mértékű túlórárt vállalt. A túlmunka akkor is veszélyeztető mind a bánásmód, mind a kiegészítő szempontjából, ha erre a foglalkoztatott önként vállalkozik, és külön szerződést kötnek vele. Az NMM ismételten meggyőződött arról, hogy egy rendész nem elegendő a Rendészethez tartozó feladatok ellátására, emiatt ismételten javasolja a Rendtartás erre vonatkozó létszámelőírásának módosítását.

Az anya-gyerekrészleg vizesblokkja

Az anya-gyerekrészleg hálója

Az anya-gyerekrészleg nappalija

Az NMM szerint a parkban, a műemlékvédelem alatt álló épületben, a felújításoknak köszönhetően jó elhelyezési körülményeket talált, korszerű nevelési igényeket kielégítő különleges környezetben éltek a gyermekek és fiatal felnőttek. A lakóegységek mérete, rendezettsége, tisztasága megfelelő volt. Az ellátottak elegendő időt tölthettek a szabadban, napirendjükben fontos szerepe volt az oktatás mellett a változatos irányított tevékenységeknek. A 3 kisdeden kívül valamennyi ellátott tanult. Az oktatás eredményességét jelzi, hogy a látogatást megelőző 30 évben kikerültek 2/3-a befejezett általános iskolai tanulmányok, elsajátított szakmák birtokában hagyta el az intézetet, így javult a lehetősége a munkavállalásra, és nőtt az esélye a társadalomba való beilleszkedésre. Az intézetben működő fokozatrendszer egyre több önállóságot biztosított a szabályokat betartóknak. Három diák esetében lehetővé tették, hogy intézeten kívül folytassa a tanulmányait, teljesítsen gyakorlatot. Az NMM javasolta, hogy a biztonsági elkülönítők használata után legyen kötelező és dokumentált a pszichológus bevonása.

Az NMM üdvözölte, hogy minden ellátott tart rendszeresen kapcsolatot valakivel, és szinte mindenkinek van olyan hozzátartozója is, aki valamilyen formában jelen van az életében. A jutalmazások között gyakori a kapcsolattartási lehetőségek alkalmainak, időtartamának a növelése. Az NMM azonban azt javasolta, hogy az országos ellátási területű intézet fontolja meg a Skype-os kapcsolattartás lehetőségének fenntartását az engedélyezett személyes látogatófogadás mellett is.

A javítóintézeti részleg növendékeinek külső helyszínekre történő szállításainál rendőrök működnek közre. Ezzel kapcsolatban jelezték a növendékek, hogy eközben bilincsen és vezetősíjon tartják őket. Az NMM felhívta a figyelmet arra, hogy az automatikus bilincs és vezetősíj alkalmazás nem összeegyeztethető a korrekciós nevelés elvével. A fertőzés terjedését folyamatos monitorozással, sok teszteléssel és a pandémia kezdetétől bevezetett higiéniai szabályrendszer (pl. gyakori kézmosás, rendszeres, a kilincsekre, kapcsolókra is kiterjedő fertőtlenítés, maszk, védőruházat viselése, lehetőség szerinti távolságtartás stb.) betartásával védték ki, melyhez a szükséges eszközök folyamatosan rendelkezésre álltak. Az ellátottak 94%-a volt a látogatás napján beoltva.

8.3.2. A Budapesti Javítóintézet látogatásának tapasztalatai

Az NMM három munkatársa előre be nem jelentett látogatást tett a Budapesti Javítóintézetben¹¹⁰. A látogatás célja az általános bánásmód vizsgálatán túl a COVID-19 fertőzés terjedésének megakadályozása érdekében történt intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a veszélyhelyzetben¹¹¹ elrendelt korlátozások milyen változásokat idéztek elő a javítóintézetben élő gyermekek és fiatal felnőttek körében.

A látogatás napján a 100 férőhelyes intézet 4 csoportban 23 növendék ellátását biztosította az életkori elkülönítés megvalósítása nélkül, vagyis a 16 éven aluliak és felüliek nem voltak

¹¹⁰ Az NMM AJB-755/2023. sz. jelentése.

¹¹¹ A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet; a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet; a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről szóló 27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet

külön csoportba helyezve, amit az NMM kifogásolt. A csoportok a nevelési igények, illetve az ellátottak szükséglete szempontjából is heterogének voltak.

A befogadás és elbocsátás a járványhelyzettől függetlenül zavartalanul működött, a befogadás eljárásrendjét a fertőzés veszélyét figyelembe véve módosították. Az egészségügyi részlegesen biztosították a fertőzésveszély elkerülése érdekében szükségessé váló elkülönítést. A látogatás időpontjáig nem volt koronavírus-fertőzés a gyermekek között, az ellátottak nagyobb hányada megkapta már az 1. vakcinát.

Az NMM megállapította, hogy az intézet szabályzata a jogszabályban rögzítetténél kevesebb ápoló alkalmazását írta elő, és a gyakorlatban is a belső szabályzatnak megfelelően működtek, ami mind a jogállamiság elve tekintetében, mind a gyermekek egészséghez fűződő jogának az érvényesülése szempontjából veszélyeztető tényező. Az egészséghez fűződő jogot veszélyeztette az is, hogy a látogatócsoport lejárt szavatosságú gyógyszert talált az ellenőrzés során.

Az intézet néhány munkatársnak hiányzott a megfelelő szakképesítése. A magas fluktuáció mellett több dolgozó esetében jelentős mennyiségű túlóra volt kimutatható. Az NMM véleménye szerint a szükséges pihenőidő hiánya kiegészítve okozva csökkentheti a növendékek felé az empátikus, türelmes viszonyulást, így rossz bánásmód kialakuláshoz vezethet.

Az NMM az elhelyezési körülményeket megfelelőnek találta, a növendékek elegendő időt tölthettek a szabadban, a gondozott parkban, a felújított, modern sportpályákon.

Az elhelyezettek foglalkoztatása, oktatása hatékonyan működött, szervezett napirend biztosította egész nap az elfoglaltságot.

Az intézetben a takarítást a járványhelyzetben gyakoribbá tették, a rendszeres fertőtlenítést a megnövelt számú takarítószemélyzet végezte, a környezetük takarításában a növendékek is részt vettek. Az előre be nem jelentett látogatás alkalmával az NMM tiszta, rendezett környezetet talált.

Az intézmény helyiségei

A személyes találkozások hiányának kompenzálására megteremtették a Skype-kapcsolat kialakításának lehetőségét. Az NMM fontosnak vélte, hogy ez a fajta kapcsolattartási mód a látogatófogadás mellett párhuzamosan működhessen a jövőben is. A látogatásról szóló jelentésben felhívta a figyelmet arra is, hogy a pandémia alatt kiemelten fontos, de általában is szükséges lenne növelni a növendékek számára lehetséges telefonálás időkeretét.

9. Párbeszéd az NMM intézkedéseiről

Az OPCAT 22. cikke értelmében az „*állam illetékes hatóságai megvizsgálják a nemzeti megelőző mechanizmus ajánlásait, és párbeszédet folytatnak azzal a lehetséges megvalósítási intézkedésekről*”.

Az NMM és az illetékes hatóságok közti párbeszédre vonatkozó OPCAT előírások hiányában az említett kérdésben a Megelőzési Albizottság által meghatározott alapelvek az irányadók.¹¹²

¹¹² OPCAT 11. cikk 1. pont (iii) bekezdés

Az NMM

- párbeszédet kell, hogy folytasson a „*kormányzati hatóságok és intézmények igazgatóival/működtetőivel az ajánlások megvalósításáról*”,¹¹³
- az „*ajánlások végrehajtására illetékes hatóságokkal kommunikációs és együttműködési mechanizmust kell kiépítenie*”,¹¹⁴
- az általa folytatott párbeszédnek „*írásbeli és szóbeli eszmecsere*” is magában kell foglalnia.¹¹⁵

Bár az NMM által javasolt intézkedések végrehajtása nem kötelező, az Ajbt. az intézkedések címzettjei számára kötelezővé teszi, hogy a vizsgálat során feltárt visszasságoknak, illetve azok veszélyének felszámolását célzó kezdeményezésekre érdemben reagáljanak. Az intézkedések megvalósulásának nyomon követését szolgáló, folyamatos és konstruktív párbeszéd nem csak az NMM, hanem az érintett fogvatartási helyszínek, hatóságok és más szervek vezetőinek is törvényben előírt kötelezettsége. Az NMM és az ajánlások címzettjei közötti párbeszéd a jelentés platformként történő felhasználásával történik. Az Ajbt. az ajánlások nyomon követésének módját, a válaszadási határidőket is beleértve, részletesen szabályozza.¹¹⁶

A párbeszéd legfontosabb jogi garanciáját az Ajbt. 38. § (1) bekezdésének előírásai jelentik. Az említett jogszabályhely értelmében, ha a vizsgált hatóság vagy felügyeleti szerve az érdemi állásfoglalás kialakítását és az annak megfelelő intézkedés megtételét elmulasztja, vagy az állásfoglalással, illetve a megtett intézkedéssel nem ért egyet, az ügyet az NMM éves beszámolója keretében az Országgyűlés elé terjesztheti, és kérheti, hogy az ügyet az Országgyűlés vizsgálja ki. Kirívóan súlyos vagy a természetes személyek nagyobb csoportját érintő visszasság esetén az NMM indítványozhatja, hogy az Országgyűlés az adott kérdés megtárgyalását már az éves beszámolót megelőzően tűzze napirendre. A napirendre tűzés kérdésében az Országgyűlés dönt.

Az NMM az intézkedései címzettjeivel először írásbeli dialógust folytat, amelybe indokolt esetben bevonja a felügyeleti szervet is.

9.1. Büntetés-végrehajtási intézetekben tett látogatásokat követően kezdeményezett intézkedésekre adott válaszok

A Tolna Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet látogatásáról szóló jelentésben¹¹⁷ megfogalmazott ajánlások kapcsán a BVOP azt válaszolta, a hajszárítás lehetősége minden fogvatartott számára biztosított, tekintettel arra, hogy a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 1. melléklet 1.12. pontja értelmében hajápolási eszközöket (hajszárító legfeljebb 1200 W teljesítményig, hajszütővas, csavarók és csipeszek, hajháló, zuhanysapka) az elítéltek a birtokukban tarthatnak.

A külföldi fogvatartottakkal való kommunikációval kapcsolatban kifejtette, hogy a II. Agglomerációs Központ nyelvismerettel rendelkező tagjairól egy adatbázis érhető el, és az elektronikus úton való kapcsolattartásban (Skype, e-mail, telefon) segítséget tudnak nyújtani a fordítási problémák megoldásában. Az intézet parancsnoka egy fordítógép beszerzéséről is gondoskodott, ami az eredményes kommunikáció érdekében biztosított.

A női fogvatartottak munkáltatásba történő bevonásával összefüggésben tájékoztatta az NMM-et, hogy az intézetben letartóztatott nőket helyeznek el, akiket nem lehet munkavégzésre kötelezni. Munkavégzésre csak a letartóztatott kérelmére kerülhet sor. Ha valamelyik letartóztatott nő kéri a munkáltatását, akkor az intézet próbál lehetőséget biztosítani erre. Kiemelte, hogy az egészségügyi személyzet hivatásos jogviszonyban álló, nő tagjai az intézetben kizárólag olyan biztonsággal összefüggő, rövid ideig tartó célfeladatokat láttak el, amelyet férfi személyi állományi tagok jogszerűen nem végezhetek el. Ilyen például az az eset, ha nem áll rendelkezésre női biztonsági felügyelő, akkor női szakápoló végezte el a fogvatartott

¹¹³ SPT: *Analytical self-assessment tool for National Prevention Mechanisms* (CAT/OP/1/Rev.1) 34. pont

¹¹⁴ CAT/OP/1/Rev.1 42. pont

¹¹⁵ CAT/OP/1/Rev.1 34. pont

¹¹⁶ Ajbt. 31-38. §

¹¹⁷ Az NMM AJB-1152/2023. jelentése.

nők ruházatának átvizsgálását. Álláspontja szerint az egészségügyi személyzet és a fogvatartott nők között szükséges, alapvetően segítő, mindemellett hivatali viszonyt – szakszerű feladatellátás esetén – mindez nem befolyásolhatja negatívan, viszont hozzájárul az intézet biztonságának fenntartásához.

Az ombudsman a választ elfogadta.

A *Bács-Kiskun Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet* látogatásáról szóló jelentésben¹¹⁸ megfogalmazott ajánlásokkal összefüggésben a BVOP azt válaszolta, hogy a fogvatartott nők és gyermekeik kapcsolattartását az intézet az arra vonatkozó szabályok szerint biztosítja. A rezsimkategória szerinti telekommunikációs eszköz útján történő beszélgetéseken a gyermek is jelen lehet. Családi látogató fogadás alkalmával a fogvatartott a gyermekét az ölében tarthatja, hozzátartozóinak kezét a látogatás időtartama alatt foghatja. A gyermek felett szülői felügyeletet gyakorló vagy a gyermekkel kapcsolattartásra jogosult másik szülő, a testvér és a gyermekkel kapcsolattartásra jogosult nagyszülő, valamint a gyám részére heti egy alkalommal a kapcsolattartást és a gyermek fejlődéséről a megfelelő tájékoztatást az intézet előzetes egyeztetést követően biztosítja. Az ilyen módon biztosított egyszerű és gyors ügyintézésrel az anyák és a kapcsolattartók is elégedettek.

A személyi állomány túlterheltségét, továbbá a más beosztásban lévők biztonsági feladatait a bv. intézet fegyveres biztonsági őrök szolgálatba helyezésével csökkentette és az egyes biztonsági szakfeladatok ellátásához igénybe veszi az agglomerációs együttműködés lehetőségét. A Kalocsa Fegyház és Börtön személyi állománya segíti a fogvatartottak előállítását nyomozásra, indokolt esetben bírósági tárgyalásra, továbbá az agglomerációs körzet bv. intézetei részt vesznek a szállítási feladatok végrehajtásában is.

A fogvatartottak orvosi ellátásával kapcsolatban arról tájékoztatta az NMM-et, hogy a bv. intézet vállalkozási szerződéssel egy háziorvost és egy munkaegészségügyi orvost foglalkoztat, így az újonnan befogadott és az elkülönített fogvatartottak orvosi vizsgálata az előírtak szerint, határidőben megtörténik.

Az intézet valamennyi fogvatartott számára biztosítja a jogszabályban előírt időtartamban a szabad levegőn tartózkodás lehetőségét, továbbá intézkedett arra, hogy az elítéltekkel valamennyi esetben közöljék a levelek továbbításának vagy kézbesítésének a megtagadását.

Az intézet parancsnoka intézkedett arra, hogy kizárólag érvényes működési nyilvántartással rendelkező egészségügyi dolgozók foglalkoztatása valósuljon meg. Az anya-gyermek részlegen a megbízott főápoló működési kártyájának megújításáig csak felügyelet mellett végezhet egészségügyi feladatokat. A dietetikus figyelmét az intézet parancsnoka felhívta arra, hogy a működési nyilvántartásának érvényességét rendezze. Az érvényesítéshez a dietetikus szakvizsgával rendelkezik. A tárgyban a BVOP Egészségügyi Főosztálya vizsgálatot folytatott le, amely vonatkozásában intézkedett arra, hogy a dietetikus a feladat végrehajtását szakmai felügyelet mellett hajtsa végre. Amennyiben a szakmai felügyelettel a dietetikus a feladatait nem tudja végrehajtani, vele a munkaszerződés megszüntetésre kerül, továbbá a jogszabályoknak megfelelő szakmai kompetenciával és érvényes működési nyilvántartással rendelkező dietetikussal köt munkaszerződést az intézet.

Az ombudsman a választ elfogadta.

A *Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet (Baracska Objektum)* látogatásáról szóló jelentésben¹¹⁹ megfogalmazott ajánlásokra reagálva a BVOP azt válaszolta, hogy a fogvatartottak részére a zárkatarításhoz szükséges fertőtlenítő- és takarítószer beszerzésével és a raktárkészlet feltöltésével kapcsolatban a Büntetés-végrehajtás Gazdasági Ellátó Intézete (a továbbiakban: GEI) folyamatosan intézkedik. Az intézet a zárkák, egyéb helyiségek hibáit folyamatosan felméri. A karbantartáshoz szükséges infrastrukturális háttérrel a GEI biztosítja, és a fogvatartottak ruházatának beszerzéséről és pótlásáról is gondoskodik.

Tájékoztatásuk szerint a személyi állomány eligazítást kapott a fogvatartottakkal való emberséges bánásmódról és a jövőben a vezetői ellenőrzések célja lesz a bánásmód vizsgálata.

¹¹⁸ Az NMM AJB-1056/2023. jelentése.

¹¹⁹ Az NMM AJB-1024/2023. jelentése.

Szabálysértési elzárás kiszabását kizáró körülmény észlelése esetén az intézet beszerzi a szakorvosi véleményt és a kormányhivatal által készített igazolást. E dokumentumok alapján a fogvatartott szabadítása azonnal megtörténik.

Az állománytáblázat üres álláshelyeinek feltöltése érdekében toborzási, kiválasztási és szervezetnépszerűsítési intézkedéseket tesz az intézet. Pozitív előrelépés, hogy közvetlenül a fogvatartottakkal foglalkozó ápolói státuszokat fiatal, emberközpontú dolgozókkal töltötték fel, és egy részmunkaidőben dolgozó orvost tudnak alkalmazni.

A fogvatartottak kiétekezése heti rendszerességgel biztosított volt. A személyi állomány a fogvatartottak számára pl. asztalitenisz, sakk, társasjáték, kártyajáték szervezésével biztosítja a változatos szabadidős programokat, amelyeket jellemzően hétvégén, a közösségi helyiségekben tartanak meg. A fogvatartottak telefonálásával kapcsolatosan tájékoztatott, hogy a fali telefon használatára 7:30 és 18:00 óra között van lehetőség. Az intézeti mobiltelefonnal rendelkező fogvatartottak 7-21 óra között telefonálhatnak.

Az Intézet az étkeztetésre fordítható anyagi lehetőségek függvényében biztosítja a fogvatartottak számára a zöldség és gyümölcsöt, továbbá törekszik a változatos étrend kialakítására.

Az ombudsman a választ elfogadta.

*Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet látogatásáról szóló jelentésben*¹²⁰ megfogalmazott ajánlásokra a BVOP azt válaszolta, hogy a leromlott állapotú zárkák felújításáról az intézet vezetése a büntetés-végrehajtási szervek biztonsági elemeinek fejlesztését szolgáló projekt II. ütemének keretében, valamint saját forrásból intézkedett. A zárkák és lakóhelyiségek falazatának, padlózatának javítása soron kívül megtörtént. A zárkák állapotát folyamatosan felméri és az esetleges hiányosság esetén haladéktalanul intézkednek a javításról, az intézet költségvetésének függvényében az állagjavítások, korszerűsítési munkálatok folyamatosan megvalósulnak.

Az állománytábla módosítás megtörtént, és a 2023. január 1-től a biztonsági feladott ellátók egységesen a biztonsági osztály kötelékébe kerültek át. Az állománytáblázat üres álláshelyeinek feltöltése érdekében toborzási intézkedéseket tett az Intézet, melynek eredményeként a biztonsági és körletfelügyelők létszámát növelni tudták.

A BVOP kifejtette a vonatkozó ajánlásra, hogy a személyes higiéné fenntartásához szükséges alapvető tisztálkodó szerekhez a fogvatartottak az intézetben hozzájutnak. A tisztálkodási lehetőségek biztosítására az intézet a jogszabályban meghatározottaknak megfelelően intézkedett. A letéti pénzzel nem rendelkező fogvatartottaknak az intézet biztosítja az alapvető tisztálkodáshoz szükséges felszereléseket. A fürdők valamennyi részlegen rendelkezésre állnak, azok állapotát, higiéniai körülményeit kiemelt figyelemmel kezelik, a tisztántartásukhoz megfelelő tisztítószereket biztosítanak. A fertőzésveszély csökkentése érdekében az intézet a szükséges intézkedéseket megtette.

Tájékoztatásuk szerint a gyógyszerek felírása és kiosztása orvosi jóváhagyással történik, mely a fogvatartottak számára folyamatosan biztosított. Az intézeti orvos – vagy külső vizsgálat során szakorvos – által előírt gyógyszert, gyógyhatású készítményt az intézet biztosítja a fogvatartottak részére. Gyógyszerhiány esetében az orvos által szakmailag indokolt, illetve engedélyezett helyettesítő, vagy azonos hatóanyagú készítmények beszerzéséről gondoskodnak.

A Belügyminisztérium álláspontja az volt a jelentésben számára megfogalmazott ajánlás kapcsán, hogy egyetért a megfelelő jogszabályi kialakítására vonatkozó ajánlásban foglaltakkal és a hatályos szabályozás áttekintése céljából megkezdte – az érintett szervek bevonásával – az előkészítő munkát.

*A Zala Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet, a látogatásáról készült jelentés*¹²¹ ajánlásaival összefüggésben küldött beszámolóban a BVOP tájékoztatta az NMM-et, hogy a fogvatartottak részére folyamatosan 5-10 fős foglalkozásokat szerveztek, így – többek között – kulturális, sport és irodalmi szakkörön vehetnek részt, valamint sportolásra is lehetőségük nyílt.

¹²⁰ Az NMM AJB-1224/2023. jelentése.

¹²¹ Az NMM AJB-1153/2023. jelentése.

A minél több szabadidős programot biztosítására vonatkozó ajánlás kapcsán kifejtették, hogy a drogrevenziós részlegen elhelyezett fogvatartottak számára heti gyakorisággal indítottak foglalkozást és a szakpszichológus asszertivitást- és személyiségfejlesztő foglalkozásokat tart kéthetente 7-7 fogvatartottnak, illetve további 11 fogvatartott vett részt az EFOP foglalkoztatási rehabilitációban.

A jelentés teljes tartalmát ismertették az intézetben. A fogvatartottak kapcsolattartása kapcsán pedig arról tájékoztattak válaszukban, hogy az a COVID-helyzet előtti rend szerint zajlik, így a látogatófogadás és a Skype-hívások lehetőségével is élhetnek a fogvatartottak. Az ombudsman a választ elfogadta.

A *Békés Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet* látogatásáról, illetve a koronavírus-járvány miatt elrendelt egészségmegőrzési feladatok végrehajtásáról szóló jelentés¹²² ajánlásai kapcsán, a fogvatartotti étlap szerint készített ételek mennyiségének és minőségének javítására vonatkozóan a BVOP kifejtette, hogy a vizsgált 2021. évhez képest az alapnormára fordítható összeg megemelkedett, ami lehetővé tette az ételadagok mennyiségének növelését. Az intézet eleget tesz a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII.19.) IM rendelet 6. melléklet 2. pontjában előírtaknak, az ételek elkészítése ennek megfelelően történik. A beszállítók – szerződés szerint – kiváló minőségű alapanyagokkal látják el az intézetet.

A megfelelő tisztálkodáshoz szükséges melegvíz-ellátás hiányosságaival kapcsolatban megfogalmazott ajánlásra pedig azt válaszolta a NMM-nek, hogy a 2021. év őszén a meleg vizet szolgáltató kazán javításakor a rendszer nagy teljesítményű szivattyújának cseréjére is sor került, ezért a folyamatos melegvíz-ellátás az intézetben a javítás eredményeképpen biztosított a fogvatartottak számára. Az ombudsman a választ elfogadta.

A *Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet* látogatásáról szóló jelentésben¹²³ megfogalmazott ajánlásokra válaszolva a BVOP kifejtette, hogy a fegyelmi zárkák számának növelése érdekében az intézet 2023 januárjában – egy korábbi felmérést követően – felterjesztette a BVOP számára a bővítési tervet. A fegyelmi zárkák kialakításához szükséges zárkaajtók beszerzése megtörtént és a BVOP-engedély kiadását követően a fegyelmi zárkák számának bővítése végrehajtható.

A BVOP válasza szerint a fogvatartottak – a válaszadás időpontjában 12 fő – számára biztosított az intézet vegetáriánus (húsmentes) étkezést.

Tájékoztatta továbbá arról is az NMM-t, hogy a melegvíz-ellátás biztosított a fogvatartottak fürdőhelyiségeiben, továbbá a nők elhelyezésére szolgáló zárkákban és részlegeken.

A fogvatartottak gyógyszerrel és gyógyászati segédeszközökkel való ellátására vonatkozó ajánlás kapcsán a szükséges termékek beszállításáig az intézet – indokolt esetben – a gyógyszer alapkészletből biztosítja a gyógyszerigényeket. A fogvatartottakkal való megfelelő bánásmód biztosítása érdekében az egészségügyi dolgozók tájékoztatása értekezletek és eligazítások során történik meg, illetve ennek okán az intézetben egy kommunikációval kapcsolatos BVOP módszertani útmutató oktatása is megtörtént a BVOP közlése szerint.

Válaszukban taglalták, hogy az intézet 2 pszichológust foglalkoztatott és egy további pszichológust átrendeltek az intézetbe a Szegedi Fegyház és Börtönből, illetve az intézet javaslatot tett a pszichológusi állománytábla bővítésére.

A BVOP álláspontja a vonatkozó ajánlással összefüggésben az volt, hogy a szabadidős programokról a fogvatartottakat a reintegrációs tisztek személyesen tájékoztatják, továbbá a fogvatartottak értesülhetnek a foglalkozásokról a KIOSZK rendszerből, a zárt láncú televíziós rendszerből és a faliújságon elhelyezett plakátokból is.

Azzal kapcsolatban, hogy milyen módon lehet biztosítani a fizikai kontaktust a fogvatartottak és a hozzátartozók között, a BVOP meglátása az volt, hogy az intézetek tapasztalatai szerint a látogatófogadás során a fizikai kontaktus jelentős biztonsági kockázati tényezőt jelent, mivel tiltott tárgyak és anyagok bejuttatását teszi lehetővé. Kiemelve azt, hogy továbbra sincs kizárva a fizikai kontaktussal járó ún. családi látogatófogadás, amely azon fogvatartottak számára

¹²² Az NMM AJB-1298/2023. jelentése.

¹²³ Az NMM AJB-1541/2023. jelentése.

engedélyezhető, akinek a látogatófogadás napja előtti 6 hónapon belül fegyelmi felelősségre vonására nem került sor, és 2 éven belül nem kapott tiltott tárgy tartása miatt fegyelmi fenyítést. Rámutatott arra is, hogy az intézetek tehát továbbra is alkalmazhatják a családi látogatófogadást, amely során engedélyezett a fizikai kontaktus. A látogatófogadás ezen formája hatékony motivációs eszköz is. Tájékoztatása szerint az intézetekben 2023-ban mindeddig 126 esetben került családi látogatás engedélyezésére. Az ombudsman a választ elfogadta, illetve tudomásul vette.

A *Hajdú-Bihar Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet* látogatásáról szóló jelentésben¹²⁴ megfogalmazott ajánlásokra figyelemmel a BVOP kifejtette, hogy az intézet befogadóképessége 180 fő. A magas letartóztatotti populáció miatt az elhelyezhető maximális létszám betartása nehézségekbe ütközik, azonban az intézet a lehetőségeihez képest törekszik a fogvatartotti létszám csökkentésére.

Országos viszonylatban az intézetekben egy időben elhelyezett fogvatartottak száma 2021 januárja óta folyamatosan emelkedett, 2023. február 2-án a létszám átlépte a 20 000 főt, és az ezt követő időszak alatt egyetlen esetben sem alakult az előbbi létszám alatt.

A veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtási szabályok eltérő alkalmazásáról szóló 3/2023. (I. 12.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet idejére lehetővé teszi nem magyar állampolgárságú elítéltek esetében meghatározott feltételek fennállása esetén a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítását az ilyen elítéltek más államba történő távozása (kiutasítás, szabadságvesztés végrehajtásának átadása) mellett.

Az embercsempészés bűncselekmény miatt elítéltek reintegrációs őrizetéről szóló 148/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet idejére lehetővé teszi a kizárólag embercsempészés bűncselekmény miatt elítélt nem magyar állampolgárságú elítéltek esetében meghatározott feltételek fennállása esetén a reintegrációs őrizetbe helyezésüket, annak meghagyásával, hogy az elítélt Magyarország területét 72 órán belül elhagyja, illetve ha a magatartási szabályokat megszegi, a szabadságvesztés hátralévő tartamát le kell letöltenie. A hivatkozott rendeletek által biztosított eljárások jelentősen enyhítették a bv. szervezetre a növekvő fogvatartotti létszám miatt nehezedő nyomást. A bevezetett intézkedések valamennyi bv. intézet telítettségére – így a Hajdú-Bihar Vármegyei Bv. Intézetére is – kedvező hatást gyakoroltak.

A fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet évi minimum kétszeri kötelező, az intézet teljes területére kiterjedő rovar és rágcsáló irtást ír elő. Az intézetben évente négy alkalommal, negyedéves bontásban került, és a továbbiakban is kerül végrehajtásra teljes körű rovar-, és rágcsálóirtás, szükség esetén az intézet eseti jelleggel is intézkedik az irtásra.

Az intézet a javítási, karbantartási feladatokat végrehajtja. A zárkafestés-, karbantartás érdekében ütemterv készül – havi bontásban -, mely tartalmazza mind a kötelező tisztasági festés, mind a költségvetési keret terhére megvalósuló nagyobb javításokat. Az ütemtervben minden zárka festési időpontja rögzítésre került, mely alapján 2023. évben 32 db zárka tisztasági festésére, emellett 3 db egyszemélyes, illetve 2 db 10 fő fogvatartott elhelyezésére szolgáló helyiség karbantartására került sor a tájékoztatás szerint.

Az intézet a fiatalok fogvatartottak elhelyezésénél – a zárkák kijelölésénél – különös gonddal jár el. Amennyiben az elhelyezés problémát jelent, az intézet a fogvatartott agglomeráción belüli átszállításra intézkedik.

A megfelelő teljesítményű vízfornalók használatát érintő átmeneti időszak kapcsán a BVOP a válaszában leírta, hogy az intézet a központi szabályzónak megfelelően biztosítja – többlétszolgáltatásként térítési díj mellett – a vízfornaló bérlését. Az előbbi lehetőségen túl vízfornaló vásárlásra a Bv. Holding Kft. által üzemeltetett boltban nyílik lehetőség, ahol a fogvatartotti igények biztosítása érdekében 2-4 db vízfornaló készleten van.

A büntetés-végrehajtási intézetekben a fogvatartottak fürdéséről a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 132. §-a rendelkezik, mely alapján az elítéltek részére hetente legalább három alkalommal, a női elítéltek részére, továbbá a dolgozó

¹²⁴ Az NMM AJB-1682/2023. jelentése.

elítéltek részére munka után naponta meleg vizes fürdést kell biztosítani. Az előbbi rendelkezés alapján, továbbra is biztosított a fürdés lehetősége.

A BVOP álláspontja szerint az intézetben biztosított a megfelelő hőmérsékletű fűtés. Az elmúlt fűtési időszakban (2022. október 15. – 2023. április 15.) műszaki probléma sem akadályozta ennek megvalósulását. A minimum-érték biztosítása érdekében heti rendszerességgel, dokumentáltan ellenőrzésre került a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló helyiségek hőmérséklete. Az eseti jelleggel rossz hőérzetet jelző fogvatartottak részére plusz takaró, illetve aláöltözet biztosított volt.

Az intézetben szolgálatot teljesítő személyi állomány tagjai között több olyan személy van, aki románul, angolul, németül, szerbül beszél. A személyi állomány és a fogvatartottak közötti kommunikáció az elmúlt időszakban akadálymentes volt. Törekszik az intézet arra, hogy a nyelvi nehézségek problémát ne jelentsenek a külföldi fogvatartottakkal való kommunikációban.

A külföldi nyelvű TV-csatornák elérhetősége kapcsán a BVOP válasza szerint az intézetben a fogvatartottak részére jelenleg 13 szabadföldi sugárzású televíziós csatorna érhető el, melynek oka, hogy az intézet földrajzi elhelyezkedése okán kábelszolgáltató nem érhető el, az egyéb televíziós szolgáltatás megrendelésének lehetőségeit az intézet vizsgálja.

A szolgálat szervezése folyamatos vezetői kontroll alatt kerül megtervezésre, illetve végrehajtásra, a szolgálat szervezésért felelős személyek kiemelt figyelemmel járnak el annak érdekében, hogy a leterheltség azonos mértékű, illetve a lehetőségekhez mérten minimalizálva legyen a személyi állományi tagok között, a leterheltségre vonatkozó BVOP álláspont alapján.

Az intézetben működő EFOP 1.3.3.-16-2016-00001 Fogvatartottak reintegrációja kiemelt projekt, foglalkozási rehabilitációs projekt-elemében 26 fő fogvatartott vesz részt. A foglalkozások elhelyezési zárkán és azon kívül heti 4-5 napon kerülnek végrehajtásra. A magas fogvatartotti csoportszám miatt a résztvevők csoportbontásban vesznek részt a 3 elhelyezési zárkán kívüli kézműves foglalkozásokon. A zárkán kívüli foglalkozások megtartására az EFOP irodahelyiség és a fogvatartotti tanterem áll rendelkezésre.

Az intézet építészeti adottságai miatt újabb helyiség kialakítása, illetve a jelenlegi, érintett helyiségek áthelyezése nem lehetséges, azonban az intézet vizsgálja a végrehajtási lehetőségeket, hogy a csoportfoglalkozások megtartása érdekében a pszichológusi iroda egy nagyobb helyiségbe kerüljön át.

A fogvatartottak és kapcsolattartóik közötti plexilappal elválasztott asztalnál – a fizikai érintkezés teljes kizárásával – történő látogatófogadás végrehajtásával a biztonságra veszélyes, rendkívüli esemény elkövetésére alkalmas tiltott tárgyak bv. szervbe történő bejutásának megakadályozása érvényesíthető, mely intézkedéssel a látogatófogadás jogintézménye nem korlátozódik, valamint a fogvatartottak kapcsolattartásra irányuló joga sem sérül. A fizikai térelválasztó elemek alkalmazásával az intézet minimalizálja a fogvatartotti populációra veszélyes betegségek bejutásának lehetőségét, mely okán a tömeges fertőzés, illetve megbetegedés elkerülhető.

A személyi állomány és a fogvatartotti állomány testi épségének védelme, a bv. szervek biztonságos működésének szavatolása, valamint a köznyugalmat megzavaró rendkívüli események bekövetkezésének megelőzése érdekében a fogvatartottak látogatófogadására bevezetett jelenlegi – általános – gyakorlat fenntartása továbbra is indokolt, mindezek mellett a látogatás végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 12/2020. (IV. 24.) BVOP utasítás 12. pontja alapján családi látogatófogadás azon enyhébb és általános rezsimbe sorolt fogvatartott részére jelenleg is engedélyezhető, akinek a látogatófogadás napja előtti 6 hónapon belül fegyelmi felelősségre vonására nem került sor, és 2 éven belül nem kapott tiltott tárgy tartása miatt fegyelmi fenytést. Az ombudsman a választ elfogadta.

9.2. A szociális intézményekben tett látogatásokat követően kezdeményezett intézkedésekre adott válaszok

A *Reménysugár Rehabilitációs Intézetben* tett látogatásról készült jelentés¹²⁵ megállapításai kapcsán az intézet vezetője arról tájékoztatta az NMM-t válaszában, hogy az intézmény élén vezetőcsere történt, és kinevezése óta az ápolás-gondozás megerősítését és egységesítését elősegítendő számos intézkedést tett. A lakók törvényes képviselőit havi szinten értesítik az elmúlt hónap eseményeiről, a következő hónap tervezett programjairól, fejlesztésekről. Emellett személyes (egyéni vagy csoportos) egyeztetésekre is sor kerül.

A wifi hozzáférésre vonatkozó ajánlás kapcsán az intézet vezetője nem tartja indokoltnak, hogy az egész létesítményben elérhető legyen, mert az a munka rovására mehet, ugyanakkor a mentálhigiénés csoport munkájának zavartalansága érdekében az „zöld” teremben és a foglalkoztató helyiségben elérhető a wifi.

A munkatársakat rendszeresen értesítik a külső képzésekről és a szupervíziós lehetőségekről.

A létszámhiány okozta nehézségek enyhítése érdekében bérnövéreket vesznek igénybe egy közvetítő cégen keresztül. Emellett az idei évben több munkatársat sikerült felvenniük, és tudták bővíteni, teljessé tenni a csoportokat. A mentálhigiénés csoport létszáma is 9 főre bővült, ami lehetővé teszi, hogy minden lakó részesüljön fejlesztésben.

Az SZGYF válaszában – többek között – tételesen tájékoztatta az ombudsmant a vizsgálat óta megvalósult felújítási és karbantartási munkálatokról, a beszerzett új eszközökről, berendezési tárgyairól, illetve a betervezett felújítási munkákról. Szintén részletesen tájékoztatta a korábbi fejlesztő helyiség funkciójának visszaállítása, a változatos szabadidős programok és foglalkozások megtartása érdekében tett erőfeszítéseikről és a foglalkoztatotti létszám növelése érdekében tett intézkedésekről (bérnövérek, nyugdíjasok visszafoglalkoztatása stb.). A hidroterápiás medence használatának nem a létszámhiány az oka, hanem műszaki probléma. Ugyanakkor a javítás költségeinek fedezésére rendelkezésre áll az összeg.

Az alapvető jogok biztosa a tájékoztatásokat elfogadta, ugyanakkor kérte az intézet vezetőjét és az SZGYF-t, hogy a továbbiakban is mindent tegyenek meg annak érdekében, hogy a tényleges dolgozó létszámot – különös figyelemmel a gondozók, ápolók és terápiás munkatársak létszámára – növelni tudják, így biztosítva az ápolás színvonalát, illetve csökkentve az állomány többi tagjának a munkaterhét. Emellett kérte, hogy rövid úton intézkedjenek a medence javítási munkálatainak elvégzése érdekében.

A *Fejér Megyei Integrált Szociális Intézmény Polgárdi-Tekerespuszta telephelyének* látogatásáról készült jelentésben¹²⁶ foglalt ajánlások kapcsán az Intézet vezetője válaszában elmondta, hogy az ellátottjogi képviselő az Érdekképviselői Fórumokon, Ellátottjogi Tájékoztatókon rendszeresen érinti a gondoksággal kapcsolatos témákat, lehetőségeket. A telephely minden évben szervez megbeszélést a gondnokok számára, illetve olyan fórumot is tart, ahol a Gyámhivatal is képviselteti magát. Az intézet rehabilitációs intézményi férőhelyeinek felújítása megtörtént. Az Intézményi Férőhely-kiváltási Tervet ez az intézmény is elkészítette, folyamatosan felülvizsgálja.

Az ombudsman az ajánlásra adott választ elfogadta és kérte, hogy az intézetben jövőben is adjanak meg minden segítséget annak érdekében, hogy az – erre állapotuknál fogva alkalmas – ellátottak lépéseket tegyenek az önállóbb élet megteremtésének irányába.

A BM válasza szerint az ellátottjogi képviselő rendszeresen fogadóórát tart az intézményben és tájékoztatást ad a gondoksággal, annak megszüntetésével kapcsolatban. A bírói szemléletmód formálására is szükség lenne annak érdekében, hogy a támogatott döntéshozatal intézménye jobban meghonosodjon itthon és elérje azt a célját, hogy az indokolatlan gondokság alá vételek kiváltásra kerülhessenek.

¹²⁵ Az NMM AJB-1541/2023. sz. jelentése.

¹²⁶ Az NMM AJB-1055/2023. sz. jelentése.

Az ombudsman az ajánlásra adott választ elfogadta, ugyanakkor kérte, hogy a jövőben is tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy az ellátotti képviselő minél hatékonyabban tudja segíteni az ellátottak jogérvényesítését az adott szociális intézményben.

9.3. Gyermekvédelmi intézmények látogatását követően kezdeményezett intézkedésekre adott válaszok

A Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon látogatásáról szóló jelentésben¹²⁷ tett biztosi ajánlásokat az SZGYF mint fenntartó elfogadta, és megkezdte az Intézmény Alapító Okiratának módosítását az alaptevékenység és a befogadási keretszám változatlanul hagyásával, az egyes feladatok mellé rendelt férőhelyszámokat mellőzve.

Az intézet vezetőjének tájékoztatása szerint a hiányzó orvosokat megpróbálják megbízási, illetve vállalkozási jogviszony keretében pótolni, mivel a javítóintézeti alkalmazottként történő foglalkozástól elzárkoztak. Amennyiben 40 főt meghaladja a javítóintézeti nevelésben elhelyezett létszáma, akkor be fogják tölteni a hiányzó fél pszichológus státuszt, továbbá a hiányzó ápolói státusz betöltésére is hirdetést adtak fel. A gyermekfelügyelők hiányzó képesítésének megszerzése érdekében intézkedtek, a továbbiakban pedig törekednek arra, hogy az új felvételeknél megfelelő képesítéssel rendelkező munkatársat alkalmazzanak.

Sikerült áthidaló megoldással az orvosi ellátást biztosítani, illetve az egyéb munkatársak pótlása és a képesítési előírások betartása iránt is intézkedtek.

A jövőben a 18 éven aluliak dohányzásának meggátlására fokozottan fognak figyelni, illetve az étkezőkben a jogszabályoknak megfelelő, teljes körű tájékoztatást biztosító étlap fog kikerülni. Az intézmény a biztonsági elkülönítéssel való kihelyezés után a lehető legkorábbi időpontban biztosítja a pszichológussal való találkozást, illetve a jövőben ezt a dokumentációban is nyomon követhető módon fogják rögzíteni.

A régi típusú gyógyszeres dobozok használatát megszüntették, az újakon pedig már alulfelül külön feltüntetésre került a név, így akadályozva meg az esetleges gyógyszerfelcserélést. Az intézmény 100%-ban csak az OGYÉI által engedélyezett készítményeket használ, kivételes esetben, amennyiben a pszichiáter szakorvos eltér a korosztály vagy a diagnózis szempontjából jelölt indikációtól, jelzik, hogy ehhez külön OGYÉI engedély kell vagy nem használható a készítmény.

A világhálón keresztül történő ellenőrzött kapcsolattartás fenntartására vonatkozó ajánlás kapcsán kifejtette, hogy a kapcsolattartásnak ez a formája nem mindig váltotta be a hozzáfűzött reményeket, és sokszor a kapcsolattartók együttműködő készségének hiánya miatt nehézkes volt. Ugyanakkor két nevelési egységben biztosítják a jövőben is a használat lehetőségét és a megfelelő szabályzatot is kialakították hozzá.

Az ombudsman a válaszokat elfogadta, ugyanakkor kérte, hogy a továbbiakban is törekedjenek arra, hogy az orvos státuszok alkalmazotti jogviszonyban kerüljenek betöltésre, illetve a hiányzó státuszok mihamarabb feltöltésre kerüljenek.

Az Országos Rendőrfőkapitányság álláspontja szerint a fogvatartottak kísérésére vonatkozó normák és az eljárási rend a kényszerítő eszközök alkalmazásának tekintetében – megfelel az Rtv.-ben megfogalmazott arányosság követelményrendszerének. A bilincs alkalmazását az Rtv. életkori megkötés nélkül teszi lehetővé. A rendőri intézkedéseknek azonban a vonatkozó jogszabályoknak és közjogi szervezetszabályozó eszközöknek való megfelelően kívül meg kell felelniük az Alaptörvényben megfogalmazott alapvető emberi jogokra vonatkozó kötelezettségeknek is. Ebből a szempontból vizsgálva nyilván nem célszerű az ajánlásban felvetett figyelemfelhívást kizárólag a jog eszközein keresztül megközelíteni. Figyelemmel a felhívás tárgyára, az emberi méltóság, valamint a korrekciós nevelés eszközeinek jövőbeni lehetséges sérelmével járó rendőri intézkedések megelőzésére, elkerülésére, a rendőri kísérésekkel összefüggő tevékenység szempontrendszerének megvitatása, annak a gyakorlatba való átültetése tárgyában intézkedett, hogy a Budapesti Rendőr-főkapitányság tegye meg a megfelelő intézkedéseket a problémakör szakmai átvilágítása és a kísérések alapjogi megfelelése érdekében.

¹²⁷ Az NMM AJB-1356/2023. sz. jelentése.

A BM szintén nem tartotta indokoltnak a kísérés szabályainak a módosítását, továbbá nem találta indokoltnak az ételmezés-vezetőre vonatkozó szabályok módosítását sem. Ugyanakkor egyetértett azzal a biztos ajánlással, hogy az átmenetileg távollévők miatt csak elméletben betöltött férőhelyeket indokolt felszabadítani. A probléma megoldása érdekében egyeztetést kezdeményez a speciális gyermekotthonokat fenntartó és működtető szervezetekkel, valamint az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálattal. Az ombudsman a válaszokat tudomásul vette.

A *Budapesti Javítóintézet* látogatásáról szóló jelentésben¹²⁸ az NMM felkérte a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság főigazgatóját mint fenntartót, hogy határozza meg úgy az engedélyezett férőhelyszámot, hogy az összhangban legyen az Intézetben kialakítható 8 csoport teljes feltöltöttsége esetén kialakuló létszámmal, biztosítsa a fedezetét a jogszabályban előírt számú ápoló alkalmazásának, biztosítsa az elhasználandó berendezési tárgyak cseréjének, valamint a szükséges felújítási és karbantartási munkáknak az anyagi fedezetét.

A főigazgatóság vezetője válaszában tájékoztatást adott arról, hogy a jelentésben jelzett berendezési tárgyak megújítása és a felújítási, karbantartási munkák 2022-ben megvalósultak, a 2023-as felújítási munkálatok költségének támogatása pedig a „vis maior” keretéből tervezetten biztosítható.

Az Alapító Okiratban engedélyezett férőhelyszám optimális kihasználása kapcsán az intézmény tervezett többfunkciósá alakításáról, amellyel a letartóztatás mellett a jogerős javítóintézeti nevelést is ellátja majd az intézet a már meglévő 100 férőhely terhére, is kitért válaszában. Álláspontja szerint mivel az intézmény jelenleg csak letartóztatásokat hajt végre, az ápoló személyzet feladatainak ellátása a jelenlegi 3 fős létszámmal biztosított, a rendszeres orvosi ellátás mellett, az egészségügyi intézménybe szállítást a rendőrség végzi, mely nem igényel ápolói közreműködést.

A fenti tájékoztatást NMM elfogadta, azonban felhívta a figyelmet arra, hogy amennyiben az intézmény többfunkciósá alakítása megtörténik, az ápoló személyzet létszámának 4 főre emeléséhez szükséges fedezet megteremtéséről és az intézmény személyzeti létszámváltozáshoz kapcsolódó belső szabályzatainak a módosításáról is szükséges gondoskodniuk.

Az NMM a Javítóintézet igazgatójánál kezdeményezte, hogy gondoskodjon arról, hogy az életkori elkülönítésre vonatkozó jogszabályi előírásnak eleget tegyen az intézmény, a szervezeti és működési szabályzatot hozza összhangba a létszámnorma ápolókra vonatkozó előírásával, úgy, hogy a meghatározott létszámnorma az intézmény egésze és az egyes csoportok vonatkozásában is teljesüljön, biztosítsa, hogy a meghatározott képesítési követelmények teljesüljenek továbbá gondoskodjon róla, hogy az alkalmazásban álló munkatársak munkaterhelése, az átlagos túlmunkaórák száma, és az egyes egyének által teljesített kiugróan magas túlóraérték csökkenjen. Ajánlást tett még az intézmény vezetője felé arra, hogy gondoskodjon a gyógyszerkészlet szavatossági idejének gondosabb ellenőrzéséről és fontolja meg a személyes dekoráció fokozottabb megjelenésének engedélyezését a hálókbán, a növendékek által használt takarítóeszközök korszerűbbre cserélését a járványhelyzet takarítást és fertőtlenítést érintő kihívásaira is figyelemmel. Nem utolsó sorban pedig fontolja meg a növendékek telefonálásra fordítható idejének növelését, a telefonálási alkalmak számának emelését, illetve a kapcsolattartási formák kiterjesztését a világhálón keresztül történő ellenőrzött kapcsolattartással.

A vezető válaszában kifejtette, hogy jelenleg teljesülnek az életkori elkülönítési szabályok az intézményben, de pedagógiai okokból jogszabályi engedéllyel ezen előírásoktól az igazgató eltérhet. Figyelemmel arra, hogy jelenleg csak letartóztatásokat hajtanak végre, és az egészségügyi kiszállításoknál nem működnek közre ápolók, azt teljes egészében a rendőrök végzik, így a jelen körülmények között az ápoló személyzet létszáma elegendő megítélése szerint. A választ az NMM elfogadta, azonban felhívta a figyelmet arra, hogy mivel a jelenlegi tervek szerint a jövőben jogerős ítéletek végrehajtására is kijelölt többfunkciós intézménnyé válik a javítóintézetük, amennyiben ez megtörténik, az ápoló személyzet létszámának 4 főre emeléséről és a belső szabályzat módosításáról gondoskodjanak.

¹²⁸ Az NMM AJB-755/2023. sz. jelentése.

A további ajánlások kapcsán az intézmény igazgatója arról is tájékoztatta az NMM-t, hogy a növendékek jelenleg is helyezhetnek el dekorációt a hálójukban, illetve, hogy a jogszabályban előírt kapcsolattartási formák maradéktanul megvalósulnak, és videóhívásra is lehetőség van. Ezen felül kérelemre, illetve jutalmazásként is lehetőséget biztosítanak a kapcsolattartásra, illetve növendékek számára a takarításhoz szükséges és megfelelő eszközök állnak rendelkezésre. Fokozottabban figyelnek a gyógyszerkészlet szavatossági idejére ezért új ellenőrzési módszert vezettek be, továbbá a hiányzó munkatársak pótlása és a képesítési előírások betartása iránt is intézkedtek.

Az NMM megállapította a látogatás során, hogy egy külső orvosi vizsgálat során a pszichiáter szakorvos határozott kérése, és a fogvatartott nyugodt együttműködő viselkedése ellenére sem mellőzte a növendék kíséréseivel megbízott rendőr a bilincs és a vezetősár használatát, ami veszélyeztette az emberi méltósághoz, valamint személyes adatok védelméhez fűződő jogok érvényesülését. Az NMM felhívta a figyelmet arra, hogy az automatikus bilincs és vezetősíj alkalmazás nem összeegyeztethető a korrekciós nevelés elvével. Ezzel kapcsolatban ajánlást tett az országos rendőrfőkapitány felé, hogy vizsgálja felül a javítóintézetben elhelyezett fiatalok fogvatartottak kíséréseinek, valamint a külső orvosi vizsgálatok alatti őrzésüknek a gyakorlatát, és ezzel összefüggésben hívja fel munkatársai figyelmét a bilincshasználat Rtv.-ben rögzített garanciális követelményeinek megtartására.

A látogatás megállapításaival összefüggésben az ajánlást fogalmazott meg a jelentés a belügyminiszternek is, hogy fontolja meg a létszámnormára vonatkozó előírásainak módosítását az intézetben dolgozó rendészek esetében, a létszámnormára vonatkozó előírásainak módosítását az orvosok alkalmazására vonatkozóan, és a fogvatartottak rendőri kísérése során a vezetősíj (vezető bilincs) használatának lehetőségeiről és garanciáiról szóló jogszabályi szinten történő rendelkezést az előbbi eset okán.

Az ORFK válaszában hangsúlyozta, hogy a kísérés alkalmával a feladat biztonsági szempontjainak mindenoldalú megvalósulása prioritást élvez. A végrehajtás során tudomására jutott (megismert) különleges adatok tekintetében az érintett rendőrnek a Rendőrség adatkezelésére vonatkozó szabályok szerint kell eljárnia. A fogvatartottak kíséréseire vonatkozó normák és az eljárási rend – a kényszerítő eszközök alkalmazásának tekintetében – álláspontjuk szerint megfelel az Rtv.-ben megfogalmazott arányosság követelményrendszerének, továbbá a bilincs alkalmazását az Rtv. életkori megkötés nélkül teszi lehetővé. A rendőri intézkedéseknek azonban a vonatkozó jogszabályoknak és közjogi szervezetszabályozó eszközöknek való megfelelésen kívül meg kell felelniük az Alaptörvényben megfogalmazott alapvető emberi jogokra vonatkozó kötelezettségeknek is.

Az ajánlás tárgyát képező, az emberi méltóság lehetséges sérelmével járó rendőri intézkedések jövőbeni megelőzése, illetve elkerülése, a rendőri kísérések alapjogi megfelelőségének biztosítása érdekében az országos rendőrfőkapitány utasította Budapest rendőrfőkapitányát, hogy a megfelelő intézkedések bevezetésére intézkedjen, illetve a jelentés tartalmáról tájékoztassa a vármegyei rendőr-főkapitányságok vezetőit.

A Belügyminisztérium álláspontja szerint a kényszerítő eszközök használatára nincs – még kísérés estén sem – általános jogszabályi kötelezettség, az a jogszabályok által biztosított garanciák mentén minden esetben mérlegelés tárgyát képezi. Figyelemmel erre, a javító intézeti neveltek kísérése során a kényszerítő eszközök alkalmazása tekintetében jogszabály módosítást nem tartott indokoltnak. Az ombudsman a választ tudomásul vette.

10. Az NMM jogalkotást érintő tevékenysége

Az OPCAT 19. cikke értelmében a nemzeti megelőző mechanizmust fel kell hatalmazni „javaslatok és észrevételek” benyújtására a „*hatályos vagy tervezett jogszabályokkal kapcsolatosan*”.

10.1. Az NMM jelentéseiben megfogalmazott javaslatok

A megelőző célú monitorozó látogatás szükségképpen a fogvatartási helyszín működésére irányadó jogszabályok gyakorlatorientált felülvizsgálatát is jelenti, vagyis az NMM elsősorban

a látogatásai során végzett megfigyelései és benyomásai bemutatásával, továbbá azok kritikai értékelésével alátámasztott jogalkotási ajánlásaival ösztönzi a hazai jogalkotást. Amennyiben a látogatás során feltárt rossz bánásmód vagy annak veszélye valamely jogszabály felesleges, nem egyértelmű vagy nem megfelelő rendelkezésére, illetve valamely kérdés jogi szabályozásának hiányára vagy hiányosságára vezethető vissza, az NMM a jogszabály módosítását, hatályon kívül helyezését vagy előkészítését javasolhatja.¹²⁹

Az NMM a látogatásokról 2023-ban készített jelentésekben 9 jogalkotási javaslatot tett.

A *Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyereketthon látogatásáról szóló jelentésben*¹³⁰ az NMM felkérte a belügyminisztert, hogy vizsgálja felül gyermekvédelmi szakellátás intézményeire vonatkozóan a 37/2014.(III. 11.) EMMI rendelet előírásait, valamint a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet és a Rendtartás létszám irányszámait az élelmezéssel összefüggésben a rendelkezések összhangjának megteremtése érdekében. Az NMM kérte továbbá, hogy a belügyminiszter fontolja meg Rendtartás 1. számú melléklet létszámnormára vonatkozó előírásának módosítását a rendészek esetében; emellett fontolja meg, hogy miként lehetne a speciális gyereketthonok esetében a kettős nyilvántartás miatt csak elméletben betöltött férőhelyeket felszabadítani; emellett jogszabályi szinten rendelkezzen a fiatalok fogvatartottak rendőri kísérése során a bilincs és a vezetősíj használatának lehetőségeiről és garanciáiról.

A belügyminiszter nem tartotta indokoltnak a kísérés szabályainak a módosítását, továbbá nem találta indokoltnak az élelmezés-vezetőre vonatkozó szabályok módosítását sem. a rendészek létszámának vonatkozásában előadta, hogy a hivatkozott rendelet minimumlétszámot állapít meg, így az intézmény alkalmazhat nagyobb számban is rendészeket, ahogy azt a javítóintézet is tette. A létszámnormára vonatkozó előírás módosítását többletforrás hiányában jelenleg nem tartotta megvalósíthatónak. Ugyanakkor egyetértett azzal a biztosi ajánlással, hogy az átmenetileg távollévők miatt csak elméletben betöltött férőhelyeket indokolt felszabadítani. A probléma megoldása érdekében egyeztetést kezdeményezett a speciális gyereketthonokat fenntartó és működtető szervezetekkel, valamint az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálattal.

A *Budapesti Javítóintézet látogatásáról szóló jelentésben*¹³¹ az NMM kezdeményezte, hogy a belügyminiszter, hogy fontolja meg a Rendtartás 1. számú melléklet létszámnormára vonatkozó előírásainak módosítását a rendészek esetében; a Rendtartás 1. számú melléklet létszámnormára vonatkozó előírásainak módosítását az orvosok alkalmazására vonatkozóan; a fogvatartottak rendőri kísérése során a vezetősíj (vezető bilincs) használatának lehetőségeiről és garanciáiról szóló jogszabályi szinten történő rendelkezést.

A Belügyminisztérium álláspontja szerint a kényszerítő eszközök használatára nincs – még kísérés estén sem – általános jogszabályi kötelezettség, az a jogszabályok által biztosított garanciák mentén minden esetben mérlegelés tárgyát képezi. Figyelemmel erre, a javító intézeti neveltek kísérése során a kényszerítő eszközök alkalmazása tekintetében jogszabály módosítást nem tartott indokoltnak. A rendészek létszámnormájára vonatkozó előírás módosítását többletforrás hiányában jelenleg nem tartotta megvalósíthatónak. A belügyminiszter egyetértett azzal a megállapítással, hogy az orvos főfoglalkozásban történő alkalmazása kötelezettségétől el lehetne térni, és a kérdést rugalmasabban kellene szabályozni. A Rendtartás 2023. második felében történő módosítása során – az SZGYF bevonásával – az orvos alkalmazása tekintetében az intézményi oldalról is teljesíthető és a javítóintézeti neveltek érdekeit is szem előtt tartó megoldásra fognak javaslatot tenni.

Az *Allampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet látogatásáról szóló jelentésben*¹³² az NMM felkérte a belügyminisztert, hogy gondoskodjon olyan jogszabályi környezet kialakításáról, mely biztosítja, hogy olyan személyt, akivel szemben a Szabs. tv. 10. §-a

¹²⁹ Lásd az Ajbt. 37. §-át.

¹³⁰ Az NMM AJB-1356/2023. sz. jelentése.

¹³¹ Az NMM AJB-755/2023. sz. jelentése.

¹³² Az NMM AJB-1224/2023. sz. jelentése.

értelmében szabálysértési elzárás kiszabásának nem lenne helye, szabálysértési elzárás végrehajtása céljából ne lehessen megfosztani személyi szabadságától; és fontolja meg szakmai és civil szervezetek bevonásával egy szakmaközi munkacsoport felállítását a fogyatékoság azonosítását biztosító protokoll és mérőeszköz kidolgozása érdekében.

A belügyminiszter egyetértett azzal, hogy a szabálysértési eljárás kapcsán a büntetés-végrehajtási befogadás kapcsán észlelt kizáró körülmény esetén az ügyész által kezdeményezhető perújítási eljárás időigényéből és a kiszabott elzárás rövid időtartamából fakadó ellentmondás feloldása érdekében indokolt a hatályos szabályozást áttekinteni. Ennek érdekében megkezdte – az érintett szervek, úgy, mint ügyészség és az Igazságügyi Minisztérium bevonásával – az előkészítő munkát.

10.3. Jogszabályok tervezetével kapcsolatos jogosítványok

Az Ajbt. 2. § (2) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosja véleményezi a feladat- és hatáskörét érintő jogszabályok tervezetét, valamint javaslatot tehet az alapvető jogokat érintő jogszabályok módosítására, megalkotására, illetve nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére.

A nemzeti megelőző mechanizmus javaslattevői jogkörének gyakorlása érdekében az állam valamennyi, a fogvatartási körülményeket érintő jogszabály tervezetét már az előkészítés szakaszában, hivatalból köteles a nemzeti megelőző mechanizmusnak megküldeni.¹³³

A jogalkotásról szóló törvény szerint a jogszabály előkészítője köteles gondoskodni arról, hogy ha a törvény valamely szervezet számára kifejezetten jogot biztosít a jogállását vagy a feladatkörét érintő jogszabályok tervezeteinek véleményezésére, úgy ezzel a joggal élhessen.¹³⁴ A jogszabályok előkészítéséért felelős szervek a tervezeteket elsősorban annak bizonyítékként küldik meg az NMM számára, hogy a jelentéseiben megjelölt jogszabályok módosítására, hatályon kívül helyezésére, illetve megalkotására vonatkozó javaslatának eleget tettek. Az alapvető jogok biztosja a jogszabálytervezeteket komplex módon, vagyis az NMM látogatások során szerzett tapasztalatokon túlmenően, az általános hatáskörben végzett vizsgálatok megállapításainak tükrében véleményezi. A véleményezés során különös figyelmet kap, hogy a javasolt normaszöveg a jelentésekben kifogásolt bánásmód orvoslására, illetve jövőbeni megelőzésére alkalmas lehet-e.

Az olyan jogalkotási koncepciók, illetve azon jogszabálytervezetek esetében, amelyek alkalmazása kapcsán az alapvető jogok biztosja vizsgálati tapasztalatokkal nem rendelkezik, a rossz bánásmód veszélyére, illetve az annak megelőzéséhez szükséges intézkedésekre hívja fel a kodifikációt végzők figyelmét. Az NMM a jogszabálytervezetek véleményezésekor fenntartja a jogot, hogy a jövőbeni látogatásai, illetve vizsgálati megállapításai függvényében a majdan hatályba lépő rendelkezések módosítását vagy hatályon kívül helyezését kezdeményezze.

2023-ban a jogszabály előkészítéséért felelős szervek számos jogszabálytervezet véleményezésére kérték fel az alapvető jogok biztosát. Az ombudsmanjogszabálytervezetek kapcsán kifejtett véleményének nincs kötelező ereje, viszont azok alapjogvédelmi megközelítése segítheti a kodifikációs munka eredményességét, az esetleges hiányosságok, ellentmondások kiküszöbölését.

11. Az NMM nemzetközi kapcsolatai

A koronavírus világjárvány miatt a 2020-2021. évben a nemzetközi fórumokon történő kapcsolattartás, a személyes találkozók lehetőségei szűkültek, de 2022-től kezdve már több hibrid – személyes és online részvétellel párhuzamosan zajló – rendezvény megtartására is sor került. Az NMM a járványhelyzet elmúltával visszatért a személyes jelenlét rendszeréhez a konferenciák vonatkozásában.

Az NMM munkatársai 2023. február 14-15-én a „SPACE and European NPM Forum”, az Európa Tanács és az Association for the Prevention of Torture (továbbiakban: APT)

¹³³ OPCAT 19. cikk c) pont

¹³⁴ Lásd a jogalkotásról szóló 2010. évi CXIII. törvény 19. § (1) bekezdését.

által szervezett „**A mentálhigiénés ellátás ellenőrzése a büntetés-végrehajtási intézetekben**” című **webináriumon** vettek részt.

Az NMM képviselőjében a 2023. június 1-2-án megrendezésre került **Délkelet-Európai NMM Hálózat – A mentális egészség monitorozása büntetés-végrehajtási intézetekben témájú – konferenciáján** a főtitkár vett részt. A főtitkár felszólalásában részletesen ismertette a hazai tapasztalatokat a témakörben, kitérve az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító és a Berettyóújfalui Központi Kórház látogatásain tapasztaltakra.

Az NMM munkatársa 2023. június 7-én az **SPT Európai Regionális Csoportja** által szervezett „**A nemzeti megelőző mechanizmusok szerepének erősítése a kínzás-megelőzés terén**” című **webináriumon** vett részt, ahol egyrészt megtárgyalták a tagszervezetek munkatársai által alkalmazott jó gyakorlatokat, másrészt az ajánlások hatékony monitorozásának módjait és technikáit.

Az NMM munkatársa 2023. június 8-án az **SPT** által szervezett **az SPT Általános Kommentár-tervezetének általános vitája az OPCAT 4. cikkéről** című **webináriumon** vett részt, ahol a résztvevők részletesen áttárgyalták a fogvatartási helyek koncepciójának felülvizsgálata végett készített munkaanyagot.

Az NMM 2022-ben ismételtén pályázatot nyújtott be az OPCAT 26. cikke alapján létrehozott pénzügyi alapból, **OPCAT Special Fund**-ból történő támogatásra. A pályázat alapjául elsődlegesen az SPT 2017-ben tett magyarországi látogatásának tapasztalatairól készített, az NMM-nek címzett jelentésében megfogalmazott ajánlások szolgálnak, különösen az NMM munkájának ismertségének növelése. A pályázat keretében irodalmi és rajzpályázatot írt ki az NMM a szociális-, gyermekvédelmi-, és egészségügyi intézmények, illetve a büntetés-végrehajtási intézmények lakóinak „**COVID UTÁNI MINDENAPOK, AMIBEN ÉLEK**” címmel. A pályázat sikere messze meghaladta a várakozásokat, közel 1000 pályamű érkezett közel 100 intézményből. A kiválasztott pályaművek felhasználásával számos tájékoztató anyag készült a Főosztály munkájáról.

Szintén az OPCAT Special Fund pályázat keretében valósult meg 2023. október 16-án a Hivatal egyetemistáknak tartott tréning napja, ahol külföldi előadónkét Anica Tomsic asszony, az SPT magyarországi országelődője beszélt a nemzeti NMM-ek és az SPT kapcsolatáról, az SPT munkájáról.

Orbán Szilveszter – A fogvatartotti lét
(Büntetés-végrehajtási intézetek,
festmény-grafika kategória, I. helyezett)

Lovász István – Szabadság
(Idősek Otthona, festmény-grafika kategória,
I. helyezett)

2023. november 9-10 között került sor az APT, az ODIHR és a dán ombudsmani hivatal szervezésében a **NNM-ek és Civil Szervezetek Hatodik Regionális Találkozójára**, amelyen a hivatalt a főtitkárhelyettes képviselte.

2023. december 1-jén került sor az **Építsünk hidakat! Összefogással az emberi jogok védelme és előmozdítása érdekében a kihívások időszakában** című **nemzetközi konferencia**, amelyet a CKT tagok delegáltjaiból többen is megtiszteltek jelenlétükkel. A konferencián többek között a szerb ombudsman, a román ombudsmanhelyettes, illetve a

magyar NMM képviselője is részletesen ismertették a saját nemzeti NMM-ük elmúlt években folytatott munkáját.

Összefoglalás

Az NMM legfontosabb feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából az OPCAT 4. cikk szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és felmerült visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹³⁵ Az NMM látogatásainak végső célja, hogy az érintett hatóságokat és intézményeket a rossz bánásmód megelőzését szolgáló intézkedéseik hatékonyságának javítására ösztönözze.

Az alapvető jogok biztosa az NMM feladatainak teljesítése körében személyesen és az arra felhatalmazott köztisztviselő munkatársai útján is eljárhat. Az alapvető jogok biztosa az NMM látogatásainak többségét személyesen vezette. A látogatásokon az alapvető jogok biztosát 2-3 tagból álló, multidiszciplináris összetételű, a nemek kiegyensúlyozott arányát figyelembe vevő látogatócsoport kísérte.

Az NMM 2023-ban 26 fogvatartási helyszínen összesen 5 892 fogvatartási helyet vizsgált. A vizsgált fogvatartási helyek kihasználtsága változó volt. A szociális intézmények közel vagy teljesen telítettek, sőt jellemzően várólisták alakultak ki ezeknél a helyeknél. A rendőrségi előállítók látogatása során túltelítettséget nem tapasztalt az NMM.

A látogatócsoportok végigjárták a fogvatartási helyszínek helyiségeit, megtekintették berendezésüket és felszerelésüket, a szabadságuktól megfosztott személyek létszámára, a velük való bánásmódra és fogva tartásuk körülményeire vonatkozó iratokba betekintettek, egyes iratokról fénymásolatot készítettek, a szabadságuktól megfosztott személyekkel és a személyzet tagjaival is interjúkat folytattak. A fogvatartási helyszínek személyzete a feladat ellátásával kapcsolatos együttműködési kötelezettségének eleget tett.

A látogatócsoportok a 2023. évben jelentésben feldolgozott látogatások során a fogvatartási helyszínek személyzete által alkalmazott súlyos testi vagy lelki sérülésekkel járó, szándékos bántalmazásra utaló körülményeket nem észleltek.

Az alapvető jogok biztosa az NMM feladatkörének teljesítése körében végzett látogatásokról szóló jelentéseiben olyan intézkedéseket kezdeményez, amelyek a szabadságuktól megfosztott személyekkel szemben alkalmazott rossz bánásmód megszüntetését, illetve jövőbeni megelőzését szolgálják. Az NMM 2023-ban összesen 145 intézkedést kezdeményezett. Gyakoriság szerint, 105 esetben, a fogvatartási helyszín,¹³⁶ további 31 esetben a meglátogatott fogvatartási helyszínek felügyeletét ellátó szervek vezetőjének intézkedését¹³⁷ kezdeményezte, 9 esetben pedig jogalkotást érintő javaslatot tett.¹³⁸ Az NMM az ügyészség vagy az adatvédelmi hatóság eljárását nem kezdeményezte az érintett évben.

---

¹³⁵ Ajbt. 39/B. § (1) bekezdés

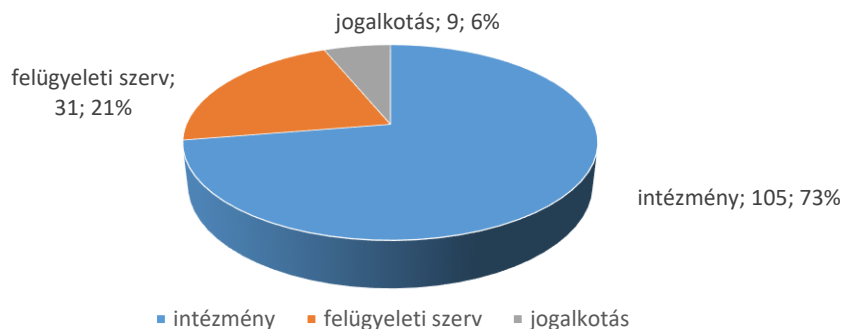
¹³⁶ Ajbt. 32. § (1) bekezdés

¹³⁷ Ajbt. 31. § (1) bekezdés

¹³⁸ Ajbt. 37. §

Az NMM 2023-ban kiadott jelentéseiben kezdeményezett intézkedések száma ($\Sigma=145$ db) a címzettjeik szerint csoportosítva

Az intézkedések címzettjei az NMM javaslatait megvizsgálták, és azokra a törvényben előírt határidőn belül, érdemben reagáltak.

Az intézkedések megvalósulásának nyomon követését szolgáló, folyamatos és konstruktív párbeszéd nem csak az NMM, hanem az érintett fogvatartási helyszínek, hatóságok és más szervek vezetőinek is törvényben előírt kötelezettsége. Az NMM és az ajánlások címzettjei közötti párbeszéd a jelentés platformként történő felhasználásával történik.

Ha a vizsgált hatóság vagy felügyeleti szerve az érdemi állásfoglalás kialakítását, és az annak megfelelő intézkedés megtételét elmulasztja, vagy az állásfoglalással, illetve a megtett intézkedéssel az NMM nem ért egyet, az ügyet az éves beszámoló keretében az Országgyűlés elé terjesztheti és kérheti, hogy az ügyet az Országgyűlés vizsgálja ki. Kirívóan súlyos vagy a természetes személyek nagyobb csoportját érintő visszásság esetén az NMM indítványozhatja, hogy az Országgyűlés az adott kérdés megtárgyalását már az éves beszámolót megelőzően tűzze napirendre. A napirendre tűzés kérdésében az Országgyűlés dönt.

Az NMM 2023-ban készült jelentéseiben megfogalmazott intézkedésekre a vizsgált hatóságok vagy felügyeleti szerveik érdemben reagáltak, és a látogatások nem tártak fel olyan súlyos jogsértést, amelynek orvoslása érdekében az NMM-nek az Országgyűléshez kellett volna fordulnia.

Az NMM az intézkedések címzettjeivel elsősorban írásbeli dialógust folytat, amelybe indokolt esetben bevonja a felügyeleti szerveket is. Nincs jogi akadálya annak, hogy a dialógus keretében szóbeli egyeztetések is legyenek.

A dialógus egyik formája az utánkövető látogatás, amelynek során az NMM a korábbi látogatásról szóló jelentésben megfogalmazott ajánlások, továbbá a legtöbb problémát okozó területek ismételt ellenőrzésére törekszik. Az utánkövető látogatás alkalmat ad arra, hogy a fogvatartási helyszín személyzetével az NMM a korábbi vizsgálat tapasztalatait, illetve ezek fényében az intézkedések gyakorlati megvalósítását is megvitassa. Az NMM 2023-ban a Hajdú-Bihar Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben tett utánkövető látogatást.

2023-ban az NMM működése 79 109 227 forintba került, amely összeget a Hivatal az Országgyűlés által megállapított költségvetéséből biztosította.